

ВІСТНИК

(Nachrichtenblatt
des Bundes
zur Befreiung der Ukraina)

Союзу визволення України

Виходить що тижня в неділю.

Річна передплата вносить 10 К., 10 Мар., 2 Дол., 4 рублі,
піврічна 5 К., 2 рублі, квартална 3 К., 1.20 рублі. :- Ціна
сього числа 30 сот., 10 коп.

Редагує Комітет.

Видає і відповідає за редакцію: **Волод. Біберович.**
Адреса редакції: Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II. Stiege,
Tür 19. Адміністрація: Tür 6.

Менших рукописей і віршів не звертаєть ся; з приводу того не входить ся в ніяку переписку.

III. рік. Ч. 17—18.

Відень, 27-го лютого 1916.

Ч. 77—78.

**Просимо вирівняти передплату за р. 1916. Наших прихильників
просимо зеднувати нам як найбільше нових передплатників.**

Церковно-політичний бік українського питання. X

I.

Українське питання творить важну складову часть загального східно-європейського питання, коротко російського питання. Останнє має окреме значіннє для будучого розвитку держав і народів, котрі сусідують з заходу, а саме наслідком незвичайно швидкого зросту населення Росії, далекосяглих можливостей її господарського розвитку й безустанної завойовницької жадоби духа російської держави. Дехто з політиків сподіваєть ся, що царську державу приневольить ся по частинній побіді над нею в теперішній війні зупинити її природні й до фаталізму розвинені експансійні змагання на заході та звернути їх в иншій напрямі. Одначе милить ся той, хто так думає, й ся помилка не находить ніякого ствердження в політично-історичнім довіді. Так само, як Франція, не зважаючи на те, що Німеччина улекшила їй колоніяльні набутки в Африці, не забула після 1871 р. на свої традиційні посягання по надренські області, не задовольть ся й Росія в дальшій будучности задержаннем тільки тих областей на заході, які їй зостануть ся. Не видержує критики також сподіванне, що по війні оживуть наново давні російсько-англійські противенства. Що більше, треба сподівати ся, що поширена й поглиблена спілність інтересів між Росією й англо-саським світом (а досвід наших днів чейже усраведливлює гадку, що відновлена єдність сього світа вдержить ся також набудуче) візьме верх і що Росія продасть і пізнійше свій невичерпаний людський матеріал за добре англійсько-американське золото. Проти сеї небезпеки є тільки один успішний спосіб — політичний розклад російської держави на її природні складові части.

Всупереч традиційним, головно з шкільної географії запозиченим поглядам, що Росія творить географічну, народню, господарську й культурну єдність, треба тепер зрозуміти, що природні складові части сьгодні так само існують, як були вони перед століттями, й що можна покликати їх до самостійного життя. Сьгодні вже певне те, що Росія тільки під одним оглядом є одноцільною, а саме під оглядом

істоти й уладжень своєї держави. Пона сею одноцільністю немає ніякої иншої ні щодо раси, мови, господарства, ні навіть щодо географії. Що торкаєть ся останньої, при давнійшій военній техніці не можна було заперечити наглядної ріжницьки межі східною й західною Європою, та сьгодні, здаєть ся, дає низовина з своїми комунікаційними улукшеннями, своїми ріками та глинкуватою землею більші оборонні можливости — і про се головно розходить ся — ніж височина. Тепер добутий досвід учить також, що з усіх узлів, які при розділі симпатії й антипатії поміж народами мають рішучий вплив, тільки два відиграють особливу ролю, вузол державної приналежности та звязаного з тим державного патріотизму й узол мови та національної культури. Всі инші спілности, не виключаючи господарської, входять далеко менше або зовсім не входять у рахубу.

З таких точок погляду ледви насуває, мовляв, дуже складне російське питання більші трудности в своїй розв'язці, ніж питання російської державної могутности. Коротко кажучи: характер російського питання наскрізь політичний і східна Европа, розложена на свої політичні складові частини, перестає загрозувати своїм західним сусідам. Але рішучий вплив у сій напрямі можна осягнути тільки відірваннем просторої, густо заселеної й Богом благословленої української національної області від Московщини. Тільки таким робом можна знищити Росію під мілітарним, господарським і політичним оглядом на всю будуччину.

Одначе стрічаєть ся скептиків, котрі то вводять у сумнів сей загально відомий факт, то його просто заперечують. Правда, проти засадничого скептицизму в людськім думанню тяжко бороти ся, але з ним не має нічого спільного політика. І ті круги, котрі свої бажання задержати при життю Росію незменшеною, що більше, навіть зміцненою, або спинити відродженне того чи иншого поневолоного народу, прикривають бупім-то науковими сумнівами, можуть і надалі лишити ся скептиками. Одначе є та-

кож згори упереджені, що не хочуть нічого опустити з пересудів, які загніздилися в них і які все звідкись дістають нову поживу. Між аргументами, які висувують проти можливості й послідовно проти корисності визволення України (неначе ходило-б тільки про якийсь ідеалістичний хрестоносний похід!), займає перше місце аргумент про єдність російської церкви, якої то єдності буцім-то не переможеш, та звязану з тим єдність громадянсько-політичного й духово-культурного життя, послідовно аргумент про вузли між Україною й Московщиною, яких і не розірвеш. Тимчасом ся думка се ніщо

більше, як одна з багатьох конвенціональних „правд“, які опановують віддавна наш спосіб думання, але тепер під тягаром фактів терплять загальну невдачу.

Передовсім не треба спускати з уваги, що церковний бік українського питання творить тільки подробицю. Українська нація посеред інших славянських народів се вислід складного історичного розвитку. При тім заважували ріжнородні обставини та впливи, які то пособляли сьому розвитку, то спинювали його. Релігія творила тільки частину їх і то не найважнійшу.

С. Томашівський.

За Українське море та проливи.

Уже за княжих часів названо Чорне море Українським, бо „тільки Українці там плавають.“ Українське військо княжих часів виявило всю свою могутність у походах на Чорне море та під Царгород. У поході Аскольда й Дира на Царгород з 860 р. числила українська фльота 200 великих човнів, котрі помістили 10000 людей. Грецькі джерела передають, що під Царгородом у 941 р. мав Ігор аж 10000 човнів. За Святослава зайняла українська фльота долішній Дунай.

З відродженням української військової організації за часів козаччини відродила ся й ідея української козацької фльоти. Початки сеї нової української фльоти сягають середини XVI в. Одначе зріст української козацької фльоти припадає на часи Сагайдачного, що знищив Трапезунт і Синопу в Малій Азії, здобув ринок невольників Кафу і палив передмістя Царгороду. Про козацькі морські походи записали турецькі літописці, що „се люде, познайомлені з морським ділом“, що вони „задля своєї зручності й відваги в морських битвах страшнійші від усякого ворога.“

По прилученню України до Московщини силою переяславського договору, до чого приневолило Україну страшне поневолення її Польщею, дальшу ролю опановання Чорного моря перейняла Росія. І сміло треба сказати, що війни Росії з Туреччиною на протязі XVIII й XIX в. вели ся не тільки в державнім російським, але й загально-українським інтересі. І війни Росії з Туреччиною за опановання Чорного моря можна поставити хіба нарівні з виділенням Холмщини, коли ходить о такі події з російської державної політики, котрі покривають ся з загально-українськими інтересами.

Пригадуючи сі факти, зазначаємо, що вони не раз допускали тісні взаємини українських провідників з Туреччиною. Те саме бачимо також у теперішній великій війні. Туреччина зрозуміла, що побіда Росії над центральними державами знаменувала-б кінець її державної незалежності, й тому стала по боці Австро-Угорщини й Німеччини. Тоді дипломати почвірного порозуміння зачали робити невпинні заходи в столицях нейтральних балканських держав, а найдражливійший пункт тих заходів, роблених найчастійше при помочи лискучого золота, становило питання морських проливів. Аби зменшити підозрінне Румунії, Болгарії та Греції, в життєвім інтересі котрих не лежить, щоб Царгород попав у російські руки, почвірне порозумінне кинуло в Букарешті, Софії й Атенах гасло „нейтралізації морських проливів“.

Та російські панслависти й націоналісти відкрили всю брехливість запевнювань дипломатів почвірного порозуміння.

Вони піднесли передчасно крик на великім засіданню Державної Думи 9 лютого 1915 р. І міністри й депутати заявили тоді, що одинокою воєнною цілю Росії є необмежене посідання Царгороду й морських проливів. Щоб задержати Росію при собі, щоби свому союзникови довести необхідної муніції, а дістати від неї великі припаси збіжа в Одесі й Миколаїві, рішили ся Англія та Франція здобути для Росії й себе перехід з Середземного до Чорного моря. З величезним напруженням слідили в цілій Росії за напорами англійсько-французької фльоти й військ, виладованих на півострові Галіполі. Та по опущенню галіпольського берега Англіїцями та Французами не вірять уже російські політики, що Росія здобуде в сій війні Босфор і Дарданелі при помочи своїх союзників. Одначе сеї цілі не покинула Росія й не покине її ніколи, бо Царгород для Росії се не тільки політичне, мілітарне й господарське, але й національно-релігійне питання. Хрест православної церкви на святій Софії буде й на будуче мрією російської народної душі.

Сю думку потверджує погляд нейтрального самовидця, що недавно повернув з Росії. Як пише стокгольмський співробітник „Кельнської Часописи“ (Kölnische Zeitung), оповів недавно видавець часописи „Dagens Nyheter“, др. Карльгрен погляди, які почув він у всіх політичних кругах Росії. Хоч російські ліберальні круги не хочуть нічого чути про завойовницькі тенденції Росії, все-таки явно заявляють загально, що Росія мусить мати морські проливи й бажає урегулювання західної границі. Сю противорічність пояснюють тим робом, що се визвольна війна та що ходить головно про прилучення галицької України до Росії. Далі ходить про те, чи Німеччина, чи Росія повинна запанувати над Дарданелями. Виконання програми Берлін—Багдад зробило-б Росію господарським васалом Німеччини.

За нездійснення російських плянів щодо Царгороду й морських проливів обвинувачують у Росії Всенімців, вивертаючи правду. Мілюков сказав: „Наші союзники мусять знати, що життєвий інтерес, пекуча konieczність добути Дарданелі не має нічого спільного з привидом всеславянства, чим хочуть пангерманісти застрашити Европу. Царгород і опановання тіснини се для нас не початок, але кінець“. Октябрист Ковалевський, випереджуючи факти, говорив: „Англія дала нам ключ до нашого дому, котрий зрештою дуже сильно сидів у замку. Для Англіїців було аж до останніх часів некорисно допустити нас до Середземного моря. Правда, панування Росії над проливами було-б і тепер не особливо вигідне для Англії, але все-таки ще вигіднійше, ніж колиб Німеччина мала там власть“.

Стара мрія Росії, здобути вихід до теплого південного моря, стоїть у тісній звязи з іншим пляном здобути вільну від леду пристань над відкритим морем: Нарвік у північній Норвегії. Наскільки Росія тратила надію швидко здобути Царгород, тим вища була ціна Нарвіку. Коли на весні минулого року розпочала ся англійсько-французька офензива проти морських проливів, „Новое Время“ запевнювало вродливо, що Росія зовсім не думає про Нарвік. Однак коли тепер російський міністер навмисне підчеркує, що Швеції не грозить від Росії ніяка небезпека, то се являєть ся підозрілим. Чому так уперто стояла Росія за тим, аби великий міст через ріку Торне, який повинен разом лучити російсько-фінську та шведську залізничу сіль, побудувати на північ від Торнео—Гапаранда? Заведення в надіях, які поклала Росія спочатку війни на комунікаційні можливості в Білім морі та на придатність архангельської пристани, матиме природний вплив на будучу політику Росії супроти своїх скандинавських сусідів. Карльєрен зачіпив і се питання в розмовах з російськими політиками. Між іншим від Сфремова почув він ось що: „Західні держави, передовсім Англія, ніколи не допустили-б, аби Росія шукала собі виходу через північну Скандинавію. Мотивом Англії при тім не є очевидно зовсім її заінтересованне добром малих націй, тільки її власний здоровий егоїзм, з яким познайомили ся Росіяне незвичайно докладно в часі війни й перед яким мають дуже велике поважання. Що найбільше, колиб Росію зовсім побідили й вона стала-б трабантом Берліна, можна-б собі думати, що Німці приневолити-б нас до того, про що ми ніколи навіть у сні не гадали: до акції на півночі, а саме як способу в боротьбі против Англії“.

Однак саме се порівнянне з Нарвіком незвичайно під-

черкує вартість Царгороду для Росії. Ряд російських політиків, між ними Мілюков, Львов і Ковалевський, ось що гадають про сю справу: „Вихід на півночі безвартісний. Не північ Росії вимагає вільнішого господарського розвитку, але полудне. Багатому збіжем, вуглем і нафтою південно мало корисні манівці через північний бігун. А сей факт дістає з року на рік виразніше тавро. Розвиток Росії від початку йшов скісно, бо штучно витискано його на північ. Тепер звертаєть ся він щораз більше та свідомійше на полудне. Органічно тягнеть ся Росія на полудне. Там на долі чисто американський розвиток; там удесятеро, вдванадцяттеро зросло населення в останніх десятиліттях, а тимчасом, приріст на півночі незначний. Тому вихід на полудні не-обхідний і щораз більше стає необхідним. Кождий інший вихід до моря без найменшого інтересу. Не поведеть ся відчинення Дарданелів, ми мусіли-б у день по мирі наново почати уружувати ся проти Туреччини“.

Така загальна думка в Росії. Упадок турецької твердині Ерзерум тільки зміцнить її. Отже самі Москалі признають ся, що їхня війна з центральними державами йде за галицьку Україну й ще більше за вільний вихід з Чорного моря. Українське море матиме все той, хто матиме в руках цілість українських земель. Лишить ся якась частина українських земель при Московщині, вона ніколи не зречеть ся думки здобути Царгород. І в сїм вага українського питання, бо господарські противенства держав творять з війни на східнім фронті війну за Україну. Вічні гельоти на службі обох славянських гнобителів повинні вже раз отрясти ся з рабського успосіблення й почути себе вільними горожанами. Хто всі сили напружить для досягнення якоїсь мети, скорше чи пізнійше мусить дійти до цілі.

М. Дзв—н.

М. Вульф

Уряд і громадянство в Росії.

Коли відпустку Горемікіна російське громадянство привитало з загальним одушевленням, у відношенню до Штюрмера такої одностайности зовсім не помітно.

Праві партії стрінули нового премера як свою людину. „Голось Руси“ підкреслює належність Штюрмера до правих, а навіть і до крайніх правих. „Земщина“ витає в особі Штюрмера енергічну сильну руку, яка зможе придушити лібералів. „Колоколь“ переконуює російське громадянство повірити Штюрмеру на кредит і піддержати його.

Ліберальні партії стрінули Штюрмера дуже критично та з недовірем. Значна частина часописей вийшла по іменованню Штюрмера з білими шпальтами. „Биржевыя Відомости“ пишуть: „Чи рахуєть ся Штюрмер з умовами, без котрих мир з народнім представництвом не можливий, і чи склав він собі відповідний плян, або бодай схему майбутніх відносин праці в Державній Думі?...“ „Ми не маємо даних, які дозволили-б нам гадати, що при новім премері справи потечуть відповідним річищем, а навіть ми маємо основу припускати, що Штюрмер зовсім не уявляє собі важкого політичного положення“. Таким робом особа нового міністра не лишень не надаєть ся на те, щоб з'єднати праві й ліві партії Росії для спільної праці, а навпаки може в деякій мірі бути яблоком ворожнечі між ними.

Так само мало єднання помітно між партіями також у поглядах на майбутню працю Думи. Коли праві бажали-б можливо короткої сесії Думи, ліберали хочуть зробити її

перманентною. Крайні праві Марков, Замисловський і інші гадають обмежити діяльність Думи на саме тільки обговорення бюджету. Поміркуваний правий націоналіст Балашов гадає, що сю програму було-б можна й поширити, але передбачає гостру боротьбу між поступовим бльоком і правими. Ліберали не показують найменшого бажання уступати. І так „День“ пише: Дума буде працювати безперервно й буде займати ся не тільки бюджетом, а всім тим, що вона признає необхідним, щоб виконати чергові громадські завдання.. Дума тепер уже має господаря й сим господарем є думська більшість, яка згодила ся на спільну законодатну працю. Установленне якогось способу життя з сею більшістю є першим необхідним ступнем, без якого не можливе співробітництво уряду з Думою. Чи матиме поступовий блок дійсно таку більшість у Думі, незабаром покажеть ся. А поки-що є фактом, що уряд не тільки не бажає собі працювати з бльоком, а навпаки робить усі можливі заходи, щоб його знищити. Той самий „День“ пише: „Дума й уряд подібні тепер до двох сильно укріплених таборів. Але Дума провадить відкрито свої приготування, а уряд держить у тайні свої наміри.“ Дурно старають ся співробітники поступових органів довідати ся щось про пляни уряду. Урядова преса з „Колокол-ом“ на чолі почала вже боротьбу проти поступового бльоку. Вона обвинувачує його в змаганню до диктатури, перестерігає його бути обережним і радить оминати гостру критику уряду, загрожуючи в противнім ви-

падку розв'язаннем Думи. В бюрократичних кругах панує зовсім зрозуміле заклопотання. Урядові політики стараються всіма способами розбити поступовий блок, сіючи в нім ворожнечу, або бодай ослабити його. Одночасно з тим вони працюють над зміцненням правого блоку, до якого належить меншість Думи й більшість Державної Ради. Думський центр і права група Державної Ради рішили голосувати проти податку на воєнні доходи й запропонували з свого боку новий загальний податок, який мають платити всі від 18 до 65 року життя по 10 рублів річно.

Поруч з загостренням соціально-політичних контрастів скликання Думи причинить ся безперечно до загострення національних контрастів. Вони виявили ся вже на засіданню провідників думських партій. Грузинський соц. демократ зажадав рішучим способом припинення переслідування поневолених націй. Мусулманин Теркелев домагав ся, щоб у програмі поступового блоку узгоджено й бажання мусул-

ман і щоб привернено закон, на основі якого магомедане окраїн мали би своїх заступників у Думі. Ми гадаємо, що оживленне національного українського руху, котре виявило ся перед відроченням Думи на різних громадських зборах в Одесі, Харкові, на Полтавщині і т. ин. в останнім часі, покаже себе в тій чи іншій формі також у Державній Думі.

Як стрінуть сі домагання урядові праві партії, можна бачити вже з того, що Марков II виступив навіть проти признання національних прав Полякам, для яких сливе всі російські партії до останнього часу показували найніжнійші почування. Дуже характеристична й аргументація Маркова, який при сій нагоді заявив, що говорити тепер про надання національних прав Полякам завчасно, бо можливо, що для Росії вони по війні будуть закордонними горожанами. На превеликий жаль не мотивують ще російські націоналісти сими аргументами позбавлення національних прав українського народу.

М. Трощкий.

Вісти з Волині.

В теперішніх воєнних обставинах, задля утрудненої комунікації, навіть людині, що живе в зайнятій краю, не легко знати щось більше, ніж те, що діється тільки кругом його, а вже зовсім тяжко пізнати відносини в цілій краю: скільки де лишило ся людности й як вона проводить сей дійсно страшний час під матеріальним оглядом, чим крипить своє тіло, а чим свого духа, на що надіється. Треба ловити кожду вістку зокрема, а то в купі дає образ цілості. Що правда, сьогодні ще ми не в силі мати всіх даних, котрі змалювали б нам докладний образ, та є надія, що се матимемо незабаром.

Людність по містах, бодай у меншості, лишила ся всюди. На разі є тут мова тільки про володимирську округу. До неї належить, крім Володимира Волинського, ще одинадцять, згідно дванадцять містечок, а саме: Горохів, Дрожкопіль, Свиноухи, Локачі, Порицк, Устїлуг, Корїтниця, Опалін, Любомль, Оздотичі, Кіселін. До ряду містечок зачисляєть ся деколи й велике село, з великими ярмарками, Купечів, населене в значній мірі чеськими колонїстами.

Біля Горохова лишив ся український дідич Бабій на своєму селі Квасові. Біля Устїлуга проживав в котрімсь селі свящ. Мосєвич, а в місті Кіселїні лишив ся старенький улюбленець народу, священик о. Тишкевич, котрому за його душпастирську службу у власнім приходстві та в околиці належить ся особлива нагорода з котрого небудь боку, а передовсім же з боку Росії, що забрала всіх священиків. Тепер сей старець по своїм силам трудить ся над тим, аби дати людям бодай те, що їм може дати церква. Се відносить ся також до всіх православних священиків, що zostали ся, без огляду на те, чи вони лишили ся добровільно, чи примусила їх до того хвиля воєнного потоку, яка здїгнала їх. Як з'явили ся в о. Тишкевича австрійсько-угорські офіцери та приказали йому знаками мерщій відчинити церкву, зі страхом може зробив се старенький батюшка й припав до престолу. За тим прикладом пішли всі офіцери, помолили ся, кождий кинув якийсь гріш до скарбонки й відійшли спокійно. Як зачувати, священик лишив ся ще в селі Блудові, що лежить також на схід від Володимира, й учитель у Руснові над Бугом.

Тут подаю спис сїл, які або зовсім минула, або дуже мало захопила виселенча дурійка. Села отєї: Литовиж, Мол-

ників, Осміловичі, Рїсовичі, Бутїтичі, Бужанка, Дорогїничі, Вблиця, Вєрхнів, Поромів, Бискупичі Шляхетські. Се понад Бугом. А на схід від Володимира села: Хмелїв, Хмелївка, Замличі, Хорів, почасти Хоболтовá, ціла Бегета, Микўличі, Губин, Тумин і ще може які. Всї люде лишили ся також у селі Щурині, котре лежить уже в луцькій окрузі помежу з володимирською.

Аби зневолити українську людність до того, щоб вона покинула свою працю й пішла в світ за очі на страшну поневїрку й нужду, намалювала їй Росія опира в пруській пікельгавбі. Се був такий образ, що смертельно міг перестрашити кождого. Хиба треба було на те нервів, як по сторонки, й вищої просвіти серед народніх мас, ніж та, яку дав їм російський уряд. Чиновництво знов пішло за місячною платнею й край став пусткою. Тут і так села стоять рідко від себе; а ще багато простору на поселення й на ліпше використання землі, ніж досі. Тому радо стрічаєте кождого тубільця. Він уже й так прочунав від страху, зараз, як тільки ввійшли австро-угорські війська, де на щастє є й Українці. Страшний опир щез, як вечірній туман, а з'явив ся натомісьць „свій чоловік“ або „свої люде“, „наші люде“ й т. п. Бо так звичайно тутешні люде величають галицьких і буковинських Українців. По деяких селах, як от напр. у Щурині, в Кустичах за Гайками, або таки в самих Гайках, котрі заселює тепер чужосторонній нарід, згромадженний до купи, як осіннє листє, зірване хуртовиною та зв'яне разом на одно місце, — всюди там селяне, — кажучи словами одного міщанина, „жаждуть своїх люде“, то значить галицьких Українців.

Другий міщанин, котрий довідав ся вже про те, що свого часу ходила депутація від мешканців Володимира до команданта округи просити православних і уніятських священиків, сказав: „Але що таке, що досі не маємо ще ніякого священика й нарід уже вісім місяців живе без Бога?“

Порадьте, що на се відповісти йому?! . . .

Я писав уже вам про те, що 28 сїчня с. р. через магістрат пішло подання від мешканців Володимира Волинського до окружної команди з просьбою, щоб усї розпорядки й оголошення видавано також в українській мові,

щоби приходили сюди українські газети та щоб можна було їх усюди купити, щоб вивіски й написи в місті та в решті назви вулиць подано по українськи.

На се подання немає ніякої відповіді. Тимчасом перед тижнем розліплено по місті відозву, зредаговану в трьох мовах (по німецьки, по польськи й по українськи), в котрій бурмістр закликає мешканців міста повідомлювати про всі підозрілі випадки недуги, бо в недалекій стороні ширить ся тиф.

Також українські газети, наразі тільки „Діло“ й „Українське Слово“, продає рознощик по місті. Коли хтось не боронить, значить мовчки годить ся й у тім можна до-

бачувати хіба відповідь на згадане подання в формі: „Qui tacet, consentire videtur“ (Хто мовчить, очевидно годить ся).

Продажа українських часописей, тимчасом бодай двох, у зайнятій краю се річ приємна. Та разом з тим не можна замовчати про ту велику хибу, що чомусь українські часописи дуже спізнують ся, а бодай пізно приходять, коли напр. польські й німецькі та мадярські все в день-два борше доходять. Треба-б подбати про те, щоб і українські газети з'являли ся тут свіжі на ринку та щоб не придер- жувано їх по два, три дні на почтах.

Др. П.

Малюнки з війни.

На цвинтарі.

*Де діти гралась на весні,
Там сум тепер царює,
Тамні блимають огні
І вітер лиш пустує.*

*Не море квітів бачиш там, —
Запалі лиш могили.
На вид їх серце твердне нам.
Гей, шкода стільки сили!*

* * *

*Як дуб, що буйно в лісі ріс,
Тепер на стовп придав ся,
Так зойк їх смертний — поклик ніс.
Народ зі сну зірвав ся.*

В селі.

*Сум по селах осадив ся
І сидить вже другий рік.
Він з журбою оженив ся.
Гей, а де на нього мій?*

*Осадивсь в розбитій хаті
І по зарпущу цуля.
В полі, де жита не жаті,
Із нуждою уяня.*

*І до матері заляне:
„Син, твій сокіл, не живе“,
А сльоза вже з віч не кане,
Лиш цїлим потоком йде.*

*Там до жінки зайде в гості,
Тут дівчину засмутить.
Плачуть діти недорослі,
Аж земляця дудонить.*

* * *

*Сум по селах осадив ся
І сидить вже другий рік.
Він з журбою оженив ся.
Гей, а де на нього мій?*

Похід II курія У. С. С.

*Яне сонце іще спало,
День шойно будив ся,
Братство Січове вставало, —
Йому шлях стелив ся.*

*Шлях із тернем і каміннем,
Вузкий і гористий;
Та з веселим йшли сумлінням
Марний чи плечистий.*

*Ось Вітовці на переді,
Мельниківці з ними.
Хлопці дужі, як ведмеді,
Хто без них, — той ине!*

*Будзиновський на воронім,
З ним його соколи.
При стовпику бамбусовім
Йде доктор поволи.*

*За сотнями „лапай-духи“
З довгими жердками.
В битві радше „очайдухи“,
В смерть лізуть без тями.*

*Врешті мис із джаганями
По полі хвилює, —
Се Гаврилко з саперами
До цілі прямує.*

*Всі веселі, як те небо
У погідню днину,
Ще й жартують, як і треба
В сю важку годину.*

* * *

*А дівчина жито жала,
Серп з руки пустила,
В очах щира сльоза стала —
Січ зором ловила.*

У. С. С. Лу. Лу.

Над Стрипою.

По змінній щастю на подільських рівнинах уставилися війська центральних держав над Стрипою, щоб тут перебути зиму, що грізно заповідаєть ся. Пороблено всякі старання, щоб уможливити війську видержати зиму. Цілі ряди фір везли що дня на становища папу, дошки, солону, трачине, залізні полеві печі, і т. и. Та зима прийшла легка й не дала ся в знаки. Тільки раз у велику завірюху дала себе відчути.

Тепер тут теплі, ясні дні, які нічим не нагадують торічної карпатської зими. Там і сїл не було так густо, як тут, і хати не такі просторі. Довіз живности й муніції був без порівняння тяжший. Одно тільки було ліпше, — був захист гір перед вітрами й кулями. А тут поле, як стіл. Станеш над Стрипою, то бачиш горби над Серетом. Ні ми непомітно не можемо підсунути ся, ні Москалі. А ще, як рівне поле притрусить білий сніг, видно на нїм кожний пункт.

Ночі, хоч бувають і темні, так і вони не багато помагають. Австрійські й російські рефлектори просвічують темряву, заходять у кожний кут, перешуковують кожний корчик, чи де часом не кристь ся небезпека. Австрійцям ще остільки ліпше, що всякий довіз заслонюють перед оком ворога надрічні горби. — Села над рікою одні знищені, інші вилюднені.

В однім такім вилюдненім селі зимує й І полк Українського Січового Війська. Село невелике та знищене. Стрільці застали хати без вікон і дверей, декотрі й без дахів. Щоб можна було там перезимувати, треба було все привести до порядку. Тим зайняли ся передовсім наші піоніри. Почала ся робота. Хата за хатою прибирала назад свій вигляд.

Та хати не могли помістити всіх хлопців. Треба було стодоли й шопи поперемиювати на мешкання. Повставлювано там причі, полеві печі, позатулювано діри, щоб сяк-так охоронити ся перед студією й вітрами.

Порядніші хати зайняла старшина сотень, курінів і полку. Зараз на вїзді до села курінна управа ІІ куріня. Хатина з одним низшим боком, немов хоче валити ся. В інших обставинах ніхто й не оглядав ся-б на неї. Тут вона одна з ліпших. Ділить ся на дві кімнати. З одного боку мешкає курінний отаман Василь Дїдушок з адютантом Петром Дїдушком. Кімната невеличка. Дві причі, столик, три крісла, от і все її умебльованне. По стїнах висять револьвери й одїнне. В кутику телефон.

По другій стороні мешкають телефоністи й чури. Їх кімната більша, але темна, бо одно вікно, з недостачі шкляного матеріялу, забите дошками.

Яких 200 ступнів дальше від курінної управи ІІ куріня має свій осїдок „Перша Поміч“ січового полку. То велика й гарна хата. В ній урядують стрілецькі лікарі, медики й санїтети. Отже: полковий лікарь др. Беляй, курінний лікарь др. Білотор, медики: хорунжі: Гілецький, Гаванський, Солтикевич і Ніжанковський, підхор. Перфецький і санїтети.

В „Першій Поміч“ цілий день рух. Слива що днини відбувають ся там усїякі можливі щїплення: на холеру, тиф і віспу. Хлопці сміють ся, що якби ще защїпили від кулі, то вже була-б людина спокійною.

За „Першою Помічю“ є „Музичний Інститут“, де находить приміщенне полкова музика. Се хата простора, але таки замала, щоб помістити 30 людей. Директором „Інституту“ себто діригентом оркестри є підхор. М. Гавронський, а вчителями підхорунжі Лесик і Якимів. Музичне брацтво в часї проб мусить залазити й під причі й на піч, бо годі всім з інструментами помістити ся. Не зважаючи на се, що дня-відбувають солїдно проби й пригравують до вправ. Віда лишень, що мало мають зіструментованих українських пісень і мусять грати чужі марші.

За „Музичним Інститутом“ видніє курінна управа І куріня, а зараз за нею Полкова управа.

Полкова управа займає дімок, ще найпорядніший. Має 3 просторі й ясні кімнати. Особливо гарна кімната, в якій мешкає полковник Гриць Коссаєк, полк. адютант Панчак, стрілецький курат о. Микола Іжак і полковий писарь четарь др. Новаківський. В ній є дві причі й ліжка, здаєть ся, одинок в цілім полку. В куті шафа на річи. Під стїною напроти дверей отомана, а перед нею стіл і лавки та крісла. По стїнах два—три образи та зброя.

По другій стороні є дві кімнати. В одній сплять і урядують урядники полкової канцелярії. Там спить теж і артист малярь Іван Курилас, що саме робить портрети старшин полку.

Рядові розкватировані не так догідно, як старшина. Але не можливо на стільки людей найти відповідних мешкань. Товариство містить ся по більшій часті по стодолах і шопях. Кожде мешканне має піч, з якої сливе без перестанку курить ся. Дим іде коминком, що сторчить у стїні, й клубить ся поїд стріху. Буває іноді, що від іскор займеть ся стодола, чи шоп. Тоді все товариство біжить рятувати. Що можна врятувати, то врятують, але коли вогонь дуже розгорить ся, небезпечно стояти близько, бо розпечені патрони стріляють як нависні.

Зайняттем стрільців, як і всіх військ, що стоять у резерві, є роботи коло окопів, битих шляхів і доріг. Що дня один курінь іде на роботу, а другий вправляє цілий день з перервами на площі коло полкової управи. Все-ж-таки є час на вечірню розривку. Тоді хлопці сходять ся на спільну гутїрку, співи й забави. Декуди бавлять ся в театр чи кабарет. Під сим оглядом визначаєть ся таланом десятник Мицик яко амант і Турок яко комік. Останній грає постійно „увеселенія ради“ Макса Ліндера з кіно. По виплаті йдуть у рух також і карти. Гроші не мають великого пошанївку, бо за них не можна нічого тут дістати. Партія, до якої належить дес. Мицик, звичайно складає оруже в його руки й піддаєть ся як нездатна до дальшої боротьби. — По здачі тов. Мицик ставить усіх програних рядом. Перший з них держить у руці „аса“ на знак цілковитої програної, а надїї на виграну... за 10 днів. Тов. Мицик стає тоді коло полевой печі, яка своєю формою нагадує фотографічний апарат, і фотографує дїткнене нещастем товариство. Багато й інших дотепних моментів трапляєть ся в життю наших Січовиків. Ні небезпеки та невігоди півторалїтнього походу, ні деякі розчарованія не вбили в них вродженого гумору й веселости. Вони все ті бадьорі та здорові душею хлопці, що виходили з рівнин угорської України на кривавий тан.

Роман Курчинський.

Покуса.

Кривда народу важійша,
Ніж один сердешний біль...

Ясні зорі усміхались і гляділи в далечинь. Блідолицій так пестив їх, наче рідний батько діти. Усміхавсь пастир небесний і на доли ген глядів — на политу кровю землю... Чом же він такий веселий, то байдужий, мов залізо?...

Бачить, там в шовкових травах сплять солодко молодці: то герої спочивають по побіді ворогів. У погоні так втомились, а тепер лягли спочити, — завтра жде їх труд новий... Легкий сон прикрив їм очі і повіки затулив. На уста, що схнуть від спраги, ллє їм всім нічну росу і холодить ніжні тіла в свіжій тіни неньки — ночі... А вони поснули кріпко під опікою Зорі — і під крилами богині снять розкішний — милий сон...

Лиш один не може вснути їх товариш — молодець. Він лежить в траві шовковій і глядить на ясні зорі — і глядить у далечинь, де на обрії Поділя бачить він могутні гори, чує шум і хвилі Прута, — бачить рідне село... Він геройський син Підгіря, він коханок гір Карпат, він любимець свого Прута, що по скалах крем'янистих бистрі хвилі в даль жене. Там його рідня і приятель, — там пречистая любов, та богиня, що на серці грає йому ніжну нуту — і тугою, наче квітка, зацвіла в його душі. Ах, давно не бачив тої, що засіяла у серці чисті мрії — дороги — і спонукала летіти в далечинь, до яєних зір!...

Він згадав тяженькі труди, що поніс у боротьбі. Чи-ж не сміє він на хвилюк полинати в синю даль і застукати в віконце — до хатини — до дверей?... Чи хоч раз не сміє глянуть до чудових тих очей, що так топлять його серце і солодять горе все?... Ах, на тім рожевім личку він хотів би ще зложити одинокий поцілуй; се найкраща нагорода, дар для нього найцінніший — за всі труди й боротьбу...

Грішний дух, лиха Покуса душу туманить його; смілі мрії йому шепчуть ще нечувані казки — і невиданий ще образ — любу — пречарівну статть ставлять йому перед очі. Се вона!... Іде здалека, чарівна русалка піль, простяга до нього руки, посилає поцілуй... Гляньте! Що з ним?

Він знімаєсь, крадькома глядить навкруг — і тихенько наче злодій, він крадеть ся від братів!... А вони ніщо не бачуть, — сплять блаженним, тихим сном, наче на грішнее діло подають йому дозвіл... Він крадеть ся далі, далі, — щоб схопити милу статть. — А вона чарівна, легка, наче мрія, улїтає і манить його до себе, — поцілу посила...

Але що се? Зорі гаснуть, — хмари криють небеса, місяць блідне і ховаєсь, — відвертаєсь від людей... А герої глядить у далеч — станув, вритий до землі, — йому ясна стала в серці його злая — грішна думка... Постать зникла; чорна пїтьма вкрила весь подільський лан — і закрила, заслонила рідні гори, бистрий Прут...

Він глядить, — над ним крилатий Дух, — могутне Призначінне відчинило зимний зір: Ще не час тобі звинятись, утікати від братів, — до прекрасних гір зелених ще тобі замкнений вступ! Чуєш плач і важкі стони, що ідуть стежками піль? — Кривда народу важійша, ніж один сердешний біль...

Бачить він, братів облича гнівно на його глядять, — мов ганяють його за діло, що навів в нього дух. Він тавром укрит ся стиду, з пути лиха завернув, ляг на давне своє місце і заснув блаженним сном...

Легкий вітер землю чеше — по мягкій, як шовк, траві — сплять розкішним сном прикриті утруджені молодці.

У. С. С. Юра Шкрумеляк.

Вищість української культури.

Кореспондент „Русск-ого Слова“ Віллі помістив у 253 ч. сеї часописи з 17 падолиста прегарний малюнок із життя холмських Українців, яких сумна доля загнала далеко аж у рязанську губернію, в село Вослебовское, скопінського повіту. Священик Тріодін, що опроваджував гостя, не міг нахвалити ся холмських утікачів і тішив ся з їх приходу, бо бачив їх корисний вплив на місцеву відсталу людність. „Пречудесний народ, ті втікачі — говорив панотець — такий народ, що, думаю, мало де найдеть ся краший“. Холмські втікачі не хотіли бути тягарем для чужого села, а разом хотіли бути вкупі. Тому осіли родинами в старих, опущених хатах і зробили з них у короткім часі чепурні дімки, які відбивали сильно від місцевого, москвовського занедбання.

Кореспондент обійшов з місцевим панотцем нову українську колонію та вступив до декількох хат, аби поглянути на людей. З його опису виймаємо декілька цікавіших місць:

От ми ходили й до Холмцаків... які то люде!... Подиву гідні люде... Перший раз у життю довело ся мені стрінути таких людей.

Багато дечого можна нам від них навчити ся. Наші мужики дуже їм раді. Нахвалити ся їх не можуть. На-

ші мужики багато вчать ся від них! — Памятайте собі мое слово, багато навчать ся!...

Хата Холмцаків, до якої ми підходили, рішуче вирізняла ся від інших хат, що рядом стояли. Вже здалека робила гарне вражінне.

Обведена гарним, майстерно виконаним плотом, таким густим, що ані щілинки не було між прутиками.

— Подивіть ся, яка се робота! — аж прицокував з доволення мій товариш. — Наші того не потраплять, дарма!...

З нічого, можна сказати, найкращу хату в селі збудували. В такій хаті можна й без палива обійти ся...

Ми ввійшли до напівтемних сіней. Там було повно народу.

Здорові були, отче! Бочку з капустою в землю закопуємо!... Добра капуста буде... Просимо, будь ласка, до хати.

Хата Холмцаків, до котрої ми ввійшли, буквально блистїла незвичайною чистотою, якою, очевидно, гордили ся нові господарі, та вражала ладом і мужицьким достатком.

Емаліювана посуда, чайники, миски, горшки — все те було уставлене зі смаком, наче для гостей, що частенько навідують гостинну хату.

Дві жіночки, повні, молоді, розкішні кинули ся до рук священика.

За ними ввійшли до хати їх чоловіки, високі, сильні, обголені „хохли“ з чорними обстриженими вусами.

— Здорові були, Йосафате, здорові, Лука, — майже з ніжністю говорив священик, благословлячи мужиків. — Як вам живеть ся, братці?

— Дякувати Богу, отче, — як бачите, — якось проживаємо! . . . Завтра стаїною ладити маю для коней, щоб не замерзли.

— А коні дома?

— Ні, поїхали по солому!

Ширше про ті поїздки довідав ся я від інших Холмщаків.

Жінки навипередки щебетали:

— Й ми дивуємо ся їм і вони нам дивують ся. Такі смішні люде! Ми по „руски“ розуміємо, а їх часом не можемо зрозуміти. Оноді підходить до мене жінка, от так підперла щоку рукою й тає сумно мене питає: „А чи є в тебе „махиньки“?”

— Які, кажу, „махиньки“? А то по їхньому діти . . . Ха-ха-ха.

— Маленькі („махонькіє“) догадасть ся священик.

— А наш хлопчик, котрому тільки чотири роки, бавить ся з їх хлопцями й питає: „А як по вашому буде лампа?“ А вони йому кажуть: лампа!

— А друга підхоплює. Заходжу до сусідки в хату, а там поросята. Брудно, — дивити ся не можна. „Чому,

— питаю, ти поросята тримаєш у хаті?“ — „Бо вони, каже, маленькі, — можуть простудити ся в хліві“.

Мужики поволі й докладно пояснювали нам, хто вони, звідкіля та длячого разом мешкають.

— Ми оба жонаті з рідними сестрами. Мешкали в селі Теревень, грубешівського повіту. Мене зовуть Йосафат Шидловський, а він називаєть ся Лука Волощук.

Йосафат дістає з кармана папірець і звертаєть ся до священика:

— Велика просьба в мене до вас, батюшко. Не стає книжок для мого малого. От тут маю спис шкільних книжок. Усі вже в себе найшов. А тільки „Історії“ Рождественського ніяк не можу найти. Не инакше, тільки забув узяти з дому. А малому вчити ся треба.

В Луки Волощука ще немає такого великого синка. Його сина поколисує в колиці одна з жвавих дівчат, що бігають по хаті. Він просить священика прислати йому останні числа часописи.

— А яку часопись ви в себе в ріднім краю, читали?

— Ми ріжні часописи читали, — відповідає Лука Волощук. Столичні часописи читали . . .

— Столичні часописи?

— Наша сторона грамотна, — з гідністю відповідає Холмщак.

Очевидно, від таких людей є чому вчити ся московському нехарному й неграмотному мужикови.

З. К.

Українці в Америці.

Чим займають ся наші емігранти?

У Злучених Державах працюють наші емігранти найбільше по копальнях вугля, по ріжних фабриках, при будові й удержуванню залізничних доріг, а малий процент має свої власні крамниці, гостинниці або інші торговельні підприємства. Праці там вимагають тяжшої ніж у старім краю, звичайно десять годин денно, та платять за те від двох до трьох долярів на день. Багато з зарібників, що працюють при будові нових залізних доріг улітку, або при більших господарствах, лишають ся на зиму без праці. Такі з'їздять ся на зиму до більших міст і тут ждуть другої весни, оплачуючи прожиток грішми, заробленими влітку. Не без того, що зарібники можуть і зимою дістати зайняття по великих лісах у західних стейтах Злучених Держав, або таки й при великих господарствах, та плата за те вже дуже мала зимою й вистарчає хіба тільки на прожиток.

В Канаді стоїть уже справа трохи инакше. До Канади вїїхало багато селянських родин, які займали ся в себе рільництвом. Так і там ухопили ся за землю, яку правительтво дає даром кождому, хто приїде до Канади й хоче зайняти ся оброблюваннем землі. Кождий мущина по 18 літ може дістати для себе 160 акрів (приблизно 120 моргів) землі, коли заявить, що хоче на тій землі мешкати й управляти її, тільки за заплавою вписового десять долярів (50 корон). По трьох роках може дістати на ту землю контракт і аж тоді може її продати, колиб хотів, а не скорше. Другий раз уже не можна дістати землі даром, хіба купити.

Наші селяне з Галичини громадно осіли ся в Канаді на фармах у трьох вище згаданих провінціях і до сьогодні вже багато з них є заможними господарями (фармерами). Та також і багато наших емігрантів у Канаді поселили ся по містах і містечках, звичайно там, де зосереджуєть ся фабричний, торговельний і промисловий рух. Правда, фабричний рух у Канаді не такий розвинений, як у Злучених Державах, і тому по містах немає постійного зайняття для щоденного звичайного зарібника, зате є велике запотребованне робочої сили при ріжних будівлях, ріжнородні услуги, дальше при будові нових залізних доріг, яких у Канаді рік річно будують далеко більше, ніж в якімсь иншим краю. Всі наші емігранти, що приїздять до Канади без родини, одинцем, не на постійне мешканне, а тільки на заробітки, працюють при таких роботах або також у заможніших фармерів, які ведуть більші господарства й потребують помочи. На зиму звичайно з'їздять ся всі сезонів зарібники до більших міст і тут ждуть весни, або йдуть, коли хочуть, на зимові заробітки по великих канадійських лісах — у тартаки, дроворубні і т. д. Немало також наших емігрантів працює по копальнях вугля в Бритійській Колумбії, де заробітки бувають пересічно добрі, хоч праця тяжка й завжди злучена з небезпекою. Про платню таких сезонів зарібників не можна нічого докладного й певного сказати, бо немає ніяких сталих норм, а чинники, які впливають на підвищення або зниження винагороди за працю, дуже змінливі та підлягають ріжним обставинам. У приближенню справа платні маєть ся так: сезонів зарібники при залізних дорогах заробляють денно від 2 до 2 й половини долара

на день, також так і зимою по лісах; по углекопах платня не денна, а залежить від того, хто більше зробить так, що сильніший може тут заробити й 5 доларів денно. По більших господарствах наймають зарібників лишень на місяці, а не на дні, та платять від 30 до 40 доларів з прожитком на місяць; з тою виїмкою, що в часі жнив на яких шість, сім тижнів наймають також і на дні та платять і по 3 долари на день з прожитком. Праця на жнивях при збиранню збіжа з поля або при молоченню паровими машинами.

На жаль, немає між нашими емігрантами в північній Америці якихсь ремісників-фаховців, хіба дуже малий процент. Усі приїзять тільки з сильними руками та сповняють для Американців саму чорну, брудну роботу, як там називають працю „дрворубів і водоносів“. Можемо хіба тим потішити ся, що вже молодше покоління частійше й радше береть ся за якесь ремесло, вступає в ремісничі варстати, записуєть ся до торговельних шкіл, познайомлюєть ся з місцевою торгівлею та промислом, щоб не зостати назавжди чорним волом, а сягнути по щось краще. Є й тепер уже, як у Злучених Державах, так і в Канаді немало наших купців, торговців площами, промислових чи торговельних агентів, одначе все те дрібне поки-що, незорганізоване, часто без найменшого підготовання до фаху, а так висунене наверх хвилею, випадком. Та все поволі йде до кращого. Можна надіятися, що той час не далекий, коли наші емігранти в Америці не будуть тільки послугачами.

Невідрадный для нас факт, що наші земляки і в Америці не мають підприємчивого духа до купецтва й торгівлі загалом, а ставлять ся зовсім байдужо до неї. Знаю кольонії в північній Америці, які тягнуть ся десятками миль, де засів самий український нарід, отжеж ціле маленьке море своїх, — ані одного чужинця між ними, щоб обробляв землю так, як вони, і був їх сусідом, а вже коли є містечко, хочби й яке мале серед такого моря своїх, у містечку безумовно мусять бути Жиди й, де не повернути ся серед наших емігрантів в Америці, там усе найдете Жидів, дрібних крамарів і торговників. Торговлю для загалу наших емігрантів в Америці ведуть Жиди так, як се дієть ся і в Галичині, що виходить нам на велику шкоду.

Як живуть наші емігранти в Америці.

Про життя наших заморських земляків, як по містах, так і по фармах обмежу ся декількома замітками. Зарібники, які живуть переважно по містах, провадять життя, подібне до життя їх товаришів в Європі по містах. Розумієть ся, що я не говорю про зарібників інших народностей, а тільки про наших, українських. Чужі живуть там краще, бо вони вже осіли ся й чують ся вдома. Коли оцадні, будують для себе власні доми по містах. А наші сезонні зарібники не почувають себе вдома, старають ся заощадити кожний зароблений гріш (не всі щадять, що правда), щоб відіслати до родинного краю на сплаченне довгу або на викуп заставленого поля, чи кусник ґрунту, тому й багато з них по містах живе псячим життям. Живуть переважно по перелюднених і брудних дільницях, по старих, темних мешканнях, часто більше в кімнаті, ніж на се поволяє закон так, що в часописах часто читаєть ся про се, як карають наших зарібників по судах за те, що мешкає забгато разом в одній хаті. Не лишень оцадність заставляє їх так жити, бо часом зовсім не оцадність, а та на-

вичка, з якою приїхали, жити в тіснім, маленькім і бруднім кутику, — значить, немає в них вимог чогось кращого й естетичнішого. Знаю, що сотки й тисячі наших зарібників в Америці тулять ся в маленьких, вогких і брудних мешканнях, а на п'ятику видають місячно-стільки, що могли-б собі за те найняти просторе мешканне, та ні, вони радше видадуть гроші на пиво. Американці знають нашого зарібника з надмірного уживання напоїв і пізнають хати, де живуть наші емігранти по тім, що коло них находить ся багато бочівок від пива. І се факт, а не вигадка. Відомо, що робітники в Америці можуть краще відживляти ся з причини низших цін продуктів і кращих заробітків.

Духове життя наших зарібників, що правда, ще дуже скупе в порівнанню з зарібниками західних народів, все-ж таки дечим вище від галицького двірського наймита. Живучи по містах, тим самим маючи більшу нагоду познайомити ся з дечим, почути й бачити дещо, часто пристають до робітничих організацій або міжнародніх спілок, або вписують ся в члени наших українських „Союзів“, читають часописи та книжки, наскільки лишаєть ся їм на се часу поза годинами праці так, що все те разом має часто-густо добрий вплив на тямущого зарібника. Одну дуже лиху сторону мають за собою наші зарібники по містах в Америці, що без тямі нераз запивають ся, через що стягають сором на наш нарід в очах чужих, за що й порядні люде мусять червоніти й соромити ся. Не хочу на сім місці очернювати, бупім-то всі українські зарібники в Америці були-б п'янюгами й мочемордами, бо на ту дорогу пускають ся лишень байдужні й нічим не звязані очайдухи, які виїхали до Америки на заробітки. Отся хіба дуже грізна для нас в Америці й пожирає багато жертв.

Життя наших фермерів в Америці можна схарактеризувати коротенько „життем пустельників“. Кожний фермер (господар) осів ся на своїй фармі й живе на самоті, а не так, як у Галичині, по селах, бо сусід від сусіда мешкає кілометр або й більше. Маючи багато землі до управи, фермери працюють від досвітку до ночі, головню літом мають так багато праці, що нераз мусять працювати в неділі та свята, щоб зібрати урожай. Та за тяжку працю поводить ся їм далеко краще на їх фармах, ніж у родиннім краю на декількох моргах чи десятинах ґрунту, мають подостатком „землі й волі“. Духове життя обмежуєть ся лишень читаннем часописей і книжок зимовою порою та в церквах, які є всюди по оселях наших емігрантів. Недостає їм уже того, що мають зарібники по містах, — себто нагоди сходити ся на всякі віча, збори й бути в контактї частійше з людьми. Також і школи по таких оселях фермерів не відповідні, часто зачинені з недостачі вчителів, нераз без пожитку, хоч і відчинені, бо або задалеко, або дороги заприкри, що не дїбрати ся до них, головню весною та в осени. Загалом духове життя на американських фармах не дуже завидне через ту розсипаність господарств і простір, який віддалює одного від другого, утруднює всякі частійші сходи та зносини. Та нашим селянам живеть ся з тим не зле, бо вони головню увагу звертають на фізичні вимоги й матеріальну сторону життя, — а маючи подостатком землі під управу, вільні пасовища, вільні лови, вільну риболовлю, до несхочу палива з лісів, які марнують ся даром, чують ся зовсім задоволеними й щасливими на самотніх, ізольованих американських фармах.

(Далі буде).

Орест Кириленко.

Німецька преса про українську справу.

Про життя українських збігців у таборі в Імінді розповідає пані Іда Фрайнд у празькій „Bohemi“ з д. 12 вересня п. з. „Табір для збігців“. Подібний опис помістила також віденська „Oesterreichische Rundschau“. — Передрук цього опису находимо в часописи „Neue Illustrierte Zeitung“ з д. 12 жовтня п. з. „Табір у Імінді“. До статі додані три фотографічні знімки. — Крім того помістила про той самий табір статтю часопис „Oesterreichs Illustrierte Zeitung“ з д. 17 жовтня п. з. „Приюти для збігців“ з шістьма фотографічними знімками, а коротку замітку про Імінд подав „Neues Wiener Tagblatt“ з дня 1-го жовтня.

Крім того преса помістила багато заміток про деякі дрібніші справи, які дотикають життя українського народу. Тут згадати треба м. ин. нотатки в різних часописах: про вибір Українця Тараса Ферлея послом в Америці, про наділення Мирослава Січинського американським горожанством, обрабованне родинного архіву Шептицьких у Прилбичах, конференцію українських парламентарних заступників з міністром просвіти в справі українського університету, багато ілюстрацій в ілюстрованих часописах з українського поля бою й т. ин.

Часопис „Hamburger Correspondent“ з дня 16 жовтня приносить статтю п. з. „Найслабше місце Росії“, яка виказує значінне відірвання України від Росії для вдержання світового мира. — Дня 16 жовтня помістила часопис „Kölnische Volkszeitung“ статтю пера д-ра Володимира Кушніра п. з.: „Переслідуванне греко-католицького населення в Холмщині“. Кожного року — оповідає автор на вступі — з'являють ся в деяких громадах зайнятої тепер Холмщини на короткий час, відділи козаків, а з їх появою наповняють ся в неділі та свята православні церкви, що стоять звичайно пустою, місцевим населенням. Цілю сеї військової інтервенції є саме вплинути на деякі українські громади, записані між „упоретвующими“, й викоринити в них останки уніяетських традицій. Тут передає автор подрібно історію переслідування уніяетського населення Холмщини російським урядом і насильного ввядження православя. Стаття кінчить ся висловленням надії, що з зайняттям Холмщини Австрією настане і для тамошнього населення релігійна свобода.

Берлінська часопис „Die Post“ помістила дня 5-го жовтня статтю п. з. „Поляки й Українці“. Стаття згадує про польські заходи коло прилучення до сподіваного польського державного організму земель, заселених українським народом, і наводить уступи з статі президента польської національної ради, пос. Яворского, з 1 ч. часописи „Polnische Blätter“ (Берлін), в якій сеї польський політичний провідник обіщє Українцям у будучій польській державі національну автономію. „Чи українські провідники — завважає автор статі — вдоволять ся сими запевненнями Яворского, се видасть ся нам сумнівним. У кожнім разі їх змагання не зміряють зовсім до заміни для своїх земляків у Росії російського панування на польське; одначе обіщана „автономія“ в межах польської держави не вистарчить їм певне для забезпечення їх претенсій“. Та сама часопис приносить у числі з дня 2 жовтня п. з. „До повстання назви Україна“ передрук статейки про назву „Україна“ з кореспонденції українського пресового бюро в Берліні. — Дня 23 жовтня помістила часопис „Münchener Neueste Nachrichten“ статтю п. з. „Голоси малих націй“. У статі говорить ся про анкету в справі війни, уладжену одною з ню-йорських часописей серед журналістів усіх націй, що живуть в Америці. З різних відповідей наведений є м. ин. „Голос редактора української часописи „Союз“ (Пітсбург) із заявами гарячих симпатій українського народу для центральних держав і здержливі голоси двох польських журналістів. — Часопис „Magdeburger Zeitung“ з дня 28 жовтня подав в замітці п. з. „Надії Українців“ зміст

обговорюваної нами давніше статі д-ра Евгена Левицького п. з. „Українські змагання“, поміщеної д. 23-го жовтня в швайцарській часописи „Neue Zürcher Zeitung“. У статі п. з. „Росія й мир“, поміщеній дня 13 жовтня в віденському журналі „Die Wage“, говорить автор, Ервін Яннішфельд, між иншим про змагання Росії до загарбання східної Галичини та знищення українства.

Часопис „Frankfurter Zeitung“ з дня 5 падолиста помістила замітну статтю п. з. „Значінне осінних боїв у східній Галичині“, в якій вияснює причину завязаного опору російських військ у східній Галичині. Російський воєнний терен — пише автор статі — уступив перед балканським на задній плян. Не вважаючи на се, кожного дня чимаємо в російських воєнних звідомленнях подрібно звістки про те, що дїєть ся в східній Галичині та в сусідній Волині. Се зовсім не дивно, коли зважити, яке велике мілітарне й політичне значінне має для Росії саме сеї кусень фронту. „Як довго ще находить ся східна Галичина аж по Стрипу в російських руках, так довго російські націоналісти дурять себе тим, що первісна ціль Росії в сій війні, „визволенне“ австрійських „Росіян“, осягнена, бо саме ся частина є властивим серцем „Червоної Руси“. Коли союзні війська здобували польські землі, се не боліло так дуже російських націоналістів. Зате Українців хочуть вони за всяку ціну мати під своєю властю, щоб мати змогу затерти зовсім національну окремішність українського народу та спинити розвій його культури. Автор уважає далі на небезпеку, яку становить для Росії австрійська Україна та на її змагання викликати в східній Галичині русофільський рух. „Процес русофілів у Мармароші й у Львові викрив сеї змагання й виказав безуспішність сих проб“.

У теперішній війні Росія звернула ся передовсім проти Галичини, обсадила її українську частину й почала гарячкову русифікаційну працю. Коли наслідком масової офензиви російські війська мусіли уступити з Галичини, Росія порішила задержати за всяку ціну бодай східний кусень її української частини з Тернополем, який автор уважає наймаркантнішим українським городом. Оборона цього шматка Галичини мала бути першим ділом нового начального вождя російських військ — царя Миколи II. Далі переходить автор до російської осінної офензиви та виказує, що головні її удари звертали ся супроти галицького фронту тому, щоб не допустити союзних військ до походу на Україну, де лежить збіжевий шпихлір Росії. — Сю статтю передрукували часописи: „Reichenberger Zeitung“ з дня 9 падолиста і „Deutsches Volksblatt“ з дня 11 падолиста*).

Часопис „Neues Wiener Journal“ з дня 20 падолиста помістила під з. „Внутрішня та внїшня катастрофа Росії“ звідомленне з викладу відомого німецького професора й політика, д-ра Павла Рорбаха, виголошеного дня 19 падолиста в віденській „Урані“. Прелєгент вияснив у своїм викладі російські цілі в теперішній війні та порушив справу усунення російської безпеки. „Велике російське лихо — говорив автор — дасть ся вилічити хіба тільки тим способом, коли візьметь ся на увагу джерело російської могутности й поцілить ся Росію в найслабше місце. Сим є відірванне України, головного джерела російської продукції збіжа, вина й тютюну. Разом із здобуттем України устане попросту сам із себе сеї позірної незломаний опір Росії. Коли се не вдасть ся, тоді стане українська самостійність найближчим і пануючим питанням будучности“. По думці прелєгента говорити вже тепер про катастрофу Росії не можна. В короткім часі вона була би здатна до реванжу. Протиділати сій небезпеці можна тільки через розділ російської імперії на її складові части. „Розбитте Росії, а передовсім відірванне України є одним способом

*) Також „Pester Lloyd“ (Ред.)

проти російської небезпеки". — Дня 25 падолиста помістила та сама часопись п. з. „Боротьба Українців проти царату“ широкий зміст німецької брошури проф. І. Пулюя: „Україна й її міжнародне політичне значіння“.

Берлінська часопись „Vossische Zeitung“ з дня 5 падолиста приносить статю д-ра Евгена Левицького п. з. „Італія й полудневі Славяне“. Автор указує на заборччі пляни Італії супроти полудневих Славян і збиває брехливе твердження, будім-то проти Німеччини стояли по етороні почвирного порозуміння всі славянські народи. Серби були останнім славянським народом, який давав ся дурити Росії всеславянськими кличами, разом з ними тратить Росія свого останнього союзника між Славянами. Се являєть ся заслуженою заплаатою для держави, яка гнобить усі свої народи, яка найбільший споміж своїх народів — народ Українців — позбавила всіх національних прав. — Та сама часопись приносить у числі з дня 2 падолиста статю Гайнріха Фрідюнга п. з. „Становище Болгарії“. Автор виказує, що виступленне Болгарії проти Росії завдає кінцевий удар всеславянській ідеї, який дотепер удавало ся зеднувати собі деяких прихильників також між Поляками, Болгарами й Українцями. — В статі п. з. „Участь націй у державі“, поміщеній дня 3 падолиста в віденській „Abreiter Zeitung“, виказує автор К(арло) Р(еннер) м. ин. на прикладі українського народу незалежність національного життя від держави, в якій даний нарід живе, та доказує на тім самім прикладі, що вплив народу на державу зростає в міру розвою його соціальної будови.

В липськім місячнику „Monatshefte für Kunstwissenschaft“ появиля ся статя саксонського князя Івана Юрія про українські деревляні церкви. В сій статі характеризує автор українські церкви під оглядом їх стилю й артистичної вартости та дає подрібний опис декількох замітніших церков з Галичини й Угорщини. — Сю статю передрукували з деякими скороченнями часописи: „Deutsche Tageszeitung“ (Берлін) з дня 8 падолиста, „Bremer Tagblatt“ з дня 10 падолиста, „Hamburger Correspondent“ з дня 7 грудня. — Дрібніші згадки про Українців стрічаємо: в студії Зіґґіфа Діка п. з. „Національні й расові питання в світовій війні“, поміщеній у зошиті за падолист вроцлавського місячника „Nord und Süd“; у статі п. з. „Погром всеславянства — напередодні революції в Росії?“, поміщеній у віденськім журналі „Oesterreichische Illustrierte Zeitung“ з дня 12 падолиста; в статі п. з. „Освіта робітників“ з часописи „Christlichsozialer Arbeiter“ з дня 20 падолиста; в статі п. з. „Культурні полоси Австро-Угорщини“ з часописи „Weser Zeitung“ (Бремен) з дня 25 падолиста.

Грудневий зошит вроцлавського місячника „Nord und Süd“ приносить широку статю пера д. Ореста Даскалюка п. з. „До українського питання.“ Автор підносить на вступі міжнародне значіння українського питання. Від розвязки сього питання залежить будучність російської імперії, бо відірванне України зіпхнуло-б її відразу до становища другорядного політичного чинника. Розумінне сього факту змушувало в минувшині всі держави, яким залежало на ослабленню Росії, шукати помочи на Україні. Доказів на те дати може історія політичних взаємин України з Польщею, Швецією, Туреччиною, також з Німеччиною. — Далі переходить автор де ближшого вияснення українського питання, змістом якого є змаганне українського народу до державної самостійности. Ся ідея не є ніякою політичною новістю й має свій глибокий корінь в історії України. Тут дає автор короткий нарис історії української державної ідеї від найдавніших часів і підчеркує її живучість серед українського народу. Автор задержуєть ся основно над історією відносин України до Росії від переяславської угоди, представляє послідовне нищенне українських вольностей російським урядом аж до нового поневолення України та переходить до відродження українського народу. Новочасний політичний

рух серед українського народу в Австрії та в Росії став знову грізною небезпекою для цілости царської імперії й надав українській справі світове значіння. „Українське питання — кінчить автор — стало здавна питанням міжнародної політики. Всі спроби ослаблення російської могутности раз на все сходять ся разом в одній конечности відірвання від Московщини України, того резервуару російської сили.“ Україна має всі умови до того, щоби стати здатним до життя державним організмом, а глибока суперечність її інтересів із російськими на всіх полях звертають її обличчя в сторону центральних держав.

Часопись „Reichspost“ з дня 4 грудня подає в статі п. з. „Унія України в Московію“ огляд трьох брошур про українську справу, а то французької брошури проф. Польде: „Україна під протекторатом Росії“ та німецьких брошур: проф. М. Грушевського: „Українське питання в історичнім розвитку“ та проф. Пулюя: „Україна й її міжнародне політичне значіння“.

Дня 10 грудня помістила часопись „Reichspost“ п. з. „Австрійська бацила“ зміст статі з „Нового Времени“, в якій сей орган російських націоналістів висловлює своє обуренне з приводу язових розпорядків Австрії на зайнятій території. Орган чорносотенців болить очевидно найбільше признанне українській мові прав у школі й він висловлює своє побоюванне, що розширюванне сеї штучної мови, яка вже стільки лиха накоїла в сусідній Галичині, затемнить тепер національну свідомість російського населення Волині й Холмщини.

В зошиті за падолист місячника „Deutsche Revue“ (Штутгарт) появиля ся широка статя пера барона von la Valette St. George п. з. „Погром Росії“. Три марева — пише сей автор на вступі своєї статі — підіймають ся грізно над захитаним престолом самодержавного царату: марево польської нації, соціальної революції й укинці марево українського питання, обняте сірими й непевними ще зарисами, але передбачене вже здавна знавцями відносин і втягнене в круг політичних дискусій“. Тут зупиняєть ся автор спершу при польськім питанню та переходить далі до українського питання. Українська справа — каже автор — буде без сумніву порушена при мирових переговорах, хоч було-б передчасним уже сьогодні говорити про те, як вона буде розвязана. „Вистарчає вже те, що вона виринає мов марево на хмарнім російськім небі; люті переслідування „мазепинців“ і „Українців“ російською бюрократичною й поліційною державою, самосвідомість широких кругів у полудневій Росії та клич визволення зпід самодержавного ярма царату доконають решти, не дадуть і сьому питанню більше заснути“. Іде огляд історії українського народу й його відродження, на жаль, з багатьома разячими помилками й невірностями. Переходячи до становища українського народу в часі теперішньої війни, стверджує автор, що його симпатії стоять по етороні центральних держав. Не вважаючи на се, з початком війни поповнено супротив українського населення в Австро-Угорщині багато помилок і несправедливостей. „Треба було навіть звернути ся з воєнними приказами проти розширених серед війська поглядів, що кождий Українець є тим самим приятелем Москалів і шпіоном“. Тут дає автор баламутний і в великій мірі невірний перегляд української політичної програми, твердить між иншим, що український нарід змагає до відірвання не тільки від Петербурга, але й Відня, та протиставить сьому „радикально-соціалістичному“ напрямкови змагання „умірованих, спокійних і патріотично думаючих мужів“, які бажаять зостати ся при Австрії. Далі підносить автор велике значіння Тараса Шевченка для українського народу, наводить виїмки з вступної статі п. з. „Новий рік у Росії й Українці“ („Ukrainisches Korrespondenzblatt“ ч. 2 за рік 1915) і кінчить поновним підчеркненнем великої небезпеки, яку криє для будучности російської імперії українське питання.

Вісти.

Вечір, присвячений Україні в Мюнхені. Союз пособників українських визвольних змагань уладив у середу 23 лютого в вечері 8¹/₄ год. в баварській гостинниці (Bayrischer Hof), у залі Ріхарда Вагнера, вечір з викладами, щоб познайомити ширші круги Мюнхену з культурним і господарським значінням України. Генерал кавалерії барон Константин Гебзателъ говорив про „Значіння України для будучности Німеччини“, а д. О. Скоропис-Йолтуховський на тему „Самостійна Україна“, мрія в 1791 р., дитинна утопія в 1854 р., політична потреба в 1888 р., а тепер пекуча необхідність.

Ряд відчитів про Україну проф. Онезорге. „Любецькі Новини“ (Lübeckische Anzeigen) доносять у 79 ч. таке: В марті с. р. відбудеться заходом Шкільної Ради новий ряд викладів у залі „Johanneum“. Викладатиме професор др. Онезорге, що вже минулої зими говорив про предмет, безпосередньо звязаний з війною, при численній участі широких кругів. Сим разом буде його тема: „Передумови відірвання України від Росії“. По вступнім історичнім викладі про національне питання в Росії, який повивен заразом познайомити загально з українським питанням, проф. др. Онезорге, котрий і як історик і як географ докладно зайняв ся українським питанням і завдяки „Союзови визволення України“ в Відні навіть у часі війни познайомив ся з часописним і книжковим матеріалом „Союза“, подасть у дальших трьох географічних викладах передовсім географію України. Потім займеть ся питанням, чи існують географічні, етнографічні й господарські передумови для самостійного існування України; чи існують язикові факти, на основі котрих являється українська мова не діалектом московської мови, але самостійною славянською мовою. В двох дальших історичних викладах досліджуватиме, чи Україна відповідає також історичним передумовам самостійного існування, чи має край власну історію, самостійну національну традицію, які його змагання на будучність і чи пробував він, а властиво як пробував оживляти сі змагання й розвивати їх. Вкінці підчеркне проф. др. Онезорге значіння, яке має українське питання для Німецької Держави, що більше, для цілої Європи. При великім інтересі, який звертається сьогодні всім питанням будучности центральної Європи, можна сподіватися, що також ці виклади відомого тубільного вченого повитають радо найширші круги. Виклади починаються 2 марта й тривають аж до 6 квітня. Все инше подадуть оголошення й інсертати.

Українська мова в школі. До Києва доносять з Полтави, що тамешні губернські земські збори прийняли постанову золотоноського земства про видання підручників для народніх шкіл по московськи з поясненнями в українській мові.

Вісти з Волині. Понад річкою Стиром розстелила ся земля давніх Лучан, — тепер вона входить у склад Волині. На високих берегах Стира, де земля Лучан (тепер Волинь) межує з Поліссям (давнійшою деревлянською землею), красується ся колишня столиця Лучан, місто Луцьк. Багато луцької землі загарбали собі поміщики; але від декількох десятків літ на їх землях, поселили ся різні колоністи (Німці, Чехи, Білорусини, Мазури й инші). Всім було тут доволі місця та хліба, всім жило ся добре. Люде багатіли матеріально й розвивали ся культурно, просвіта, кооперація, сільське господарство — все, одно перед другим, поспішало ся наперед. Але от, як у дні праведного Йова, налетіла буря з заходу та цвітухый край обернув ся в „мерзость і запустівніє“. Що стало ся й що діється, — трудно описати й повірити, але колись-то воно попаде до історії. Є тут хлібороби, але вони не господарюють, є школи, але в них немає науки; є діти, але вони не вчать ся; є вчителі, але вони не вчать. Пятій місяць перебувають вони без служби й без хліба, бо не одержують вони ні жалування, ні якоїсь підмоги, а вчити їм не дозволяють. І сидять вони (а тепер

лежать уже) й читають (бо співати не дадуть ради) псалом: „На рѣкахъ вавилонскихъ тамо сѣдохомъ и плакахомъ, коегда помянути намъ“... — а згадувати є про що.

П. Голубович.

Українська справа на київськiм кооперативнiм з'їзді. На вечірнім засіданню останнього дня київського з'їзду забрав голос відпоручник, свящ. Т. Добрянський і промовляв за пильною потребою культурно-просвітної роботи на селі. Промову закінчив поставленням отсих резолюцій, які з'їзд прийняв одногосно: 1) скликати новий з'їзд у справі обговорення культурно-просвітної діяльності союзних кооперативів і 2) надрукувати звіт про те, що з теперішнього з'їзду зрозуміло, українською мовою та розіслати його по селах.

Труси й арештовання в Харкові. У Харкові переведено недавно ряд трусів й арештовань між студентами, особливо між членами університетського гуртка для студіювання національної економі.

З Катеринослава. Катеринославські губернські земські збори постановили робити заходи за перенесенням дорпатського університету до Катеринослава, обіцяючи на сю цілль щедрю матеріальну поміч.

Оповідання М. Могилянського. У Петербурзі появили ся „Оповідання“ М. Могилянського. Ціна 50 коп.

Робота Поляків у Холмщині. „Польські Листки“ (Polnische Blätter), що виходять у Берліні, мають ось як польські заходи коло винародовлення української Холмщини: „Зокрема радісно представляється ся робота в холмській окрузі. Ся нещаслива країна, грецько-католицькі мешканці котрої так незвичайно страшно витерпіли від шалу навертання російських понів і жандармів, віддихає тепер свобідно; населення щасливе, що позбуло ся своїх мучителів. Мужичтво бере живу участь у мужицьких зборах, просить польських книжок і часописей, про що й дбають галицькі Поляки. Характеристично, що мужики часто просять на сих зборах пояснення щодо польських легіонів, яких пізнали як своїх спасителів при їх поході вперед. Місто Холм, недавно столиця російських сатрапів новоутвореної губернії й татарської орди чиновників і понів, має тепер наново свій давній польський характер; місто й холмська округа були так дуже „широ російськими“, — а чейже тим мотивовано вилучення з Польщі, — що скоро тільки сполокано намул російської бюрократії й їх помічників, ні не бачить ся тут нічого з російщини, ні не чується. Маємо тут уже декілька польських народніх шкіл і одну чотирикласову фільольгічну школу, польський народній університет і инше.“ Наводячи сі слова польського журналу про польщення української Холмщини, зазначає берлінський дневник „Die Post“ (Почта) в 64 ч.: »Стільки звіт про „Польських Листків“. Та ледви будуть вдоволені Українці, коли почують, яким способом уладжують ся Поляки в Холмщині; вони поперед усього найперше зовсім рішучо заперечуть „давній польський характер“ Холму, а що більше зажадають, щоб на українській землі лишити місце для української мови й культури. Замінити російське панування на польське ледви чи є цілю їх бажань.« До вимовних слів німецького дневника додамо хиба, що про заложення якоїсь української школи на величезних просторах зайнятої української землі немає досі ніякої вістки.

Вістка з полону. Андрій Бабюк одержав від У. С. С. Івана Киретюка (родом з Чернівців) з Вольська, саратівської губернії, картку такого змісту: „Гаразд, дорогенький Товаришу! В імени всіх стрільців, що тут перебувають, шлю привіт Українським Січовим Стрільцям, котрі живуть далеко від нас. Про спокій тут ні гадки, гадають ще на два роки. Здоровлю й цілую Вас широко й кінчу своє писання стрілецьким: Гаразд! Іван Киретюк, український січовий стрілець“.

Нові заслання. „Кієвская Мысль“ з 27 січня с. р. доносить, що знов вислано за „неблагонадійність“ із Київів 3 особи до іркутської й 9 до казанської губернії.

Кара за кооперативний союз. Членів ради губернського кооперативного комітету, котрий недавно розв'язано на приказ губернатора, обжаловуєть ся за „самовільне“ заложення товариства!

Привіт Першому Українському Сеймови в Америці від члена вашінгтонського парламенту Маєра Лондона. Председатель Першого Українського Сейму др. В. Сіменович в Америці одержав від члена вашінгтонського парламенту Маєра Лондона такий лист: Вп. Добродію! Дуже мені прикро повідомити Вас, що через ранішні зобов'язання не можу прийти на Ваш сейм, на який Ви мене запросили. Одначе бажаю бодай сим робом висловити Вам свої переконання, а саме: я свято переконаний, що доти не настане тривкий мир, доки менших народів давитимуть більші й сильніші. Вірно всі, що призначенням Злучених Держав буде стати миротворцем у сій великій війні. Що за благодать стала ся-б, якби наша велика республіка причинила ся до заведення нового порядку, серед якого могла-б кожда нація, хоч як мала, розвивати ся свобідно, плекати свою культуру й цивілізацію та визволити свого генія.

Пуришкевич і Плеханов. „День“ повідомляє, що в „Рускомь Собраніи“ Пуришкевич мав відчит про відношення Німеччини до Росії, при чім він при бурливих оплесках присутних виступив гарячим оборонцем російських соціальних демократів яко дійсних патріотів, що разом з цілим російським народом пішли на передові позиції, щоб віддати там життя в боротьбі з німецьким деспотизмом(?). Пуришкевич спинив ся між иншим і на статях і промовах Плеханова, цитуючи ті місця, де Плеханов агітує за боротьбою з Німеччиною до останнього мушкетера, говорячи, що ся війна є військовою не правительства, а народу. Сі промови Плеханова, казав Пуришкевич, можна-б сказати в мурах „Русского Собранія“.

Комітет для протесту против ув'язнення М. Грушевського одержав між иншим листи від відомого американського публіциста та знавця відносин у Росії Юрія Кенана й бувшого губернатора стейту Нью Йорк Вільгельма Сульцера. Оба листи звернені на адресу Л. Ковтуна. Перший писав: Вп. Добродію! Жалко мені, що я був так далеко від Нью Йорку минулого серпня й не міг узяти особисто участі в ваших зборах протесту проти вивезення визначного українського історика проф. Грушевського. Я вірю, що недалекий той час, коли всі ті висланці вернуть назад до Росії й візьмуть чинну участь в її будучім розвитку. Під напором невдатної війни, здаєть ся мені, старий деспотичний режим у Росії минає й яснійша будучність приїде для того краю.

Другий писав: Вп. Добродію! Ваш лист я одержав і кажу вам, що ніщо не справило-б мені більшої приємности, ніж бути з вами в тій хвилі, про котру згадуєте, та промовити до вас, бо цілим серцем і симпатією я з вами в такій похвальній справі. Та на жаль не можу бути присутним задля державних обов'язків. Прийміть від мене найщиріші бажання й перекажіть їх вашим приятелям. Бажаю вашим зборам як найкращого успіху.

Виставка робіт російських виселенців у Полтаві. Дня 2 лютого відкриваєть ся в Полтаві виставка робіт російських виселенців, зорганізована українською областною пе-

реселенською земською організацією подібно, як се зроблено у Відні. В виставці бере також участь комітет полуднево-західного фронту всеросійського Земського Союзу, який виставить під управою Г. Кіріпчнікова ряд діяграм, альбомів із знімками, карт і друкованих праць, що мають представити діяльність комітету й його фронтових і тилових уладжень. На полтавській виставці будуть виставлені так само дані, діяграми, мапи та знімки про діяльність української переселенської земської організації. Предмети київського комітету полуднево-західного фронту всеросійського земського союзу виділять ся по замкненню полтавської виставки для уладження окремої вандрівної виставки.

Із куріозів „Петроградського агентства“. Петербурзька агенція розіслала 27 грудня телеграму з . . . Пинська про рішення земських зборів, хоч збори відбули ся в Луниці, а Пинськ від трьох місяців з вершком находит ся в руках німецької армії. „Петроградське агентство“ хоче очевидно таким дешевим коштом закрити перед російською публікою факт, який хіба кождому давно відомий. Цікаво, що сю телеграму помістили численні столичні й провінціальні часописи.

Українці в Ташкенті. З переписи, зладженої городською управою в Ташкенті, довідуємо ся на підставі зіставлень у „Нов-ім Времени“ з 31 грудня м. р., що в Ташкенті найшло ся між виселенцями, яких загалом нараховано 13,314 душ, і 20 галицьких Українців. Крім того зареєстровано там 10,003 „русских“, 1,814 німецьких кольоністів, 509 Поляків, 155 Жидів, 95 Литовців, 54 Циганів, 21 Лотишів і т. д.

Меньшиков заробив уже досить. В останнім фейлетоні в „Голос-і Руси“ М. Меньшиков повідомляє, що в недалекий будуччині він припинює свою письменницьку діяльність.

Росіяне боять ся німецької офензиви. „Р'єчь“ з 30 січня пише: Читаюча публіка бачить в оживленні операцій противника в повітрі приготування до наступу на північнім фронті. До деяких поінформованих військових осіб звертали ся навіть з питаннями, чи правда се, що Німці почали офензиву в ризькім районі й наближають ся до Риги?

Гарний камер-юнкер. Минулого року, коли зачав ся значний виселенський рух на Волині, заложив камер-юнкер Маркевич товариство „Волинська копейка“, що мало відкривати заходи, харчівні і т. ин. й зачав збирати фонди на виконання свого проекту. Одначе з часом п. камер-юнкер пропав без вісти й тепер виділ товариства рішив шукати місця його побуту та зажадати від нього рахунків. Принагідно годить ся згадати, що в Києві засуджено члена громадської ради, Дембіцького, за затаювання припасів поживи, а в Харкові викрито потайну продажу спирту, якою займав ся князь Ерістов.

„Брехня“ Винниченка в петербурзькім театрі. У „Брехні“, яку виставили в петербурзькім олександринськім театрі дня 9 лютого, виступили пані Рошїна-Інсарова, Рашевська й Домашева та панове Ходотов, Лешков, Осокін й Судьбінїн.

Бюра правної помочи для селянства. Українські кооперативні спілки, що в часі війни значно розширили круг своєї діяльности, зайняли ся декуди й організацією правної помочи для селянства, яка тепер стала дуже пекучою потребою, бо по селах полишали ся на господарствах сливе виключно жінки й недоростки. Про таке бюро знаємо напр. з Опішні, зінківського повіту. Місцеве споживче товариство з'організувало там окреме правне бюро, до якого належать опішнянські правники, суддя, судовий пристав і нотарь і инші особи, що розуміють ся на тім ділі. Бюро виробило розклад праць і увійшло в зносини з правниками повіту й Полтави. За полагоду справ установа невелика платня від 15 коп. до 1 карбованця, з чого 15% йде на споживче товариство, а решта на відшкодування членам бюро. Сі правничі комітети тим потрібніші, що, як знаємо, судові власти відмовили ся були взяти ся за сю справу.

Російсько-англійський спір. Відповідаючи на заходи Англіїців поправити російсько-англійські відносини, пише в „Кієвлянин-і“ відомий російський націоналіст Шульгін між иншим таке: „Так, се правда, що в нас було глухе незадоволення з поступовання наших союзників, у тім числі й Англіїців... Наше російське незадоволення викликане не незрозумінням заслуг Англії, а иншими причинами. Причин сих дві, з них перша відносить ся до Англіїців у меншій мірі, ніж друга. Перша причина сього незадоволення була-б та, що в той час, як російська армія, опинивши ся в дуже тяжкім положенню, сливе не маючи муніції й терплячи на велику недостачу крісів, відступала, заливаючи кровю ко-

ждий ступінь відданої Німцям землі, там, на західнім фронті на французькім кордоні не пороблено діяльних зусиль, щоб облекшити тяжке положення Росії. Друга причина, коли так можна мовити, англійська. Колиж під час російського відступлення показало ся, що російська армія не досить забезпечена в усе необхідне й мусить поносити найтяжші жертви, не завдаючи ворогови таких самих утрат, у Росії разом з різким незадоволенням проти власного уряду, який не спроміг ся забезпечити армію в усе необхідне, виникло незадоволення й проти наших союзників. Особливо нарікали на стару Англію й усі ми мусимо признати ся до сього“.

Спис утрат першого полку Українського Січового Війська

від 25. VI. до 31. XII. 1915.

Іван Балюк, четарь, Вітовського, Галичина,	м.*	Василь Демчук, стріл., Чмоли, Коломия-Трофанівка, 1892.	заг.
Волод. Шишка, стріл., Вітовського, Галичина,	"	Онуфрій Кобевка, " " Снятин-Залуче, 1895.	"
Олекса Кабюк, " " "	"	Федір Демків, десятн., Сущка, Тернопіль-Промова, 1895.	м.
Юрко Дмитрук, десят., Дудин., Печеніжин-Ковалівка, 1898.	ран.	Василь Славійчук, стріл., " Коломия-Рогиня, 1882.	"
Антін Далавурак, вістун., " Коломия-Кулачківці, 1896.	м.	Микола Корольчук, " " Калущ-Красна, 1895.	ран.
Павло Грималюк, стріл., Чмоли, Косів-Річка, 1895.	"	Федь Сумарук, " " Косів-Жабе, 1895.	"
Іван Мельничук, стріл., Сущка, Коломия-Іоди, 1894.	ран.	Михайло Зубюк, " " Косів-Жабе, 1894.	пол.
Іван Кошак, стріл., Чмоли, Косів-Москалівка, 1895.	"	Михайло Дутчак, " " Товмач-Патрилів, 1891.	заг.
Микола Стифюк, стріл., Носков., Снятин-Уляшків, 1896.	заг.	Микола Сметанюк, " " Печеніжин-Молодятин 1895.	"
Микола Осташ, стріл., Носков., Товмач-Лядьке, 1896.	ран.	Микола Микитин, " " Чернівці, 1895.	"
Микола Павлюк, стріл., Носков., Косів-Прокурава, 1893.	м.	Іван Яворський, " " Тернопіль-Людвиківка 1896.	"
Іван Рубанець, стріл., Дудин., В. Серет-Мігучин, 1898.	ран.	Юрко Мочернюк, вістун, Дудин., Печеніжин-Мишин, 1896.	пол.
Мих. Чухновський, стріл., Вітов.,	"	Іван Ілюк, стріл., Дудин., Косів-Білоберізка, 1888.	м.
Мих. Козловський, " " "	"	Іван Собчук, " " Косів-Москалівка, 1893.	пол.
Дмитро Маслій, " " "	"	Фога Іондурак " " "	ран.
Василь Химяк, " " "	"	Федір Ілюк, " " Косів-Білоберізка, 1894.	пол.
Юрко Попюк, " " "	"	Ілько Букатка, " " Косів-Рожен Вел. 1893.	"
Василь Андріюк, " " "	"	Іван Сливка, " " Косів-Рибне, 1896.	"
Олекса Українець, " " "	"	Іван Кумлик, " " Косів-Яворів 1891.	"
Микола Старчук, " " "	"	Теодор Ридель, " " Тернопіль-Іванів Гор. 1895.	"
Василь Ониськів, " " "	"	Василь Клашчук, " " Коломия-Залуче, 1896.	"
Дмитро Копельчук, " " "	"	Іван Струс, " " Яворів-Краковець, 1892.	"
Микола Кивацький " " "	"	Стефан Шведюк, " " Тернопіль-Івасів Гор. 1895.	"
Дмитро Колісник " " "	"	Микола Шкрібляк, " " Косів-Яворів, 1896.	"
Гадей Богданюк, " " "	"	Іван Чепига " " "	"
Іван Іселек, вістун, " " "	"	Козьма Сендерський, " " Косів-Кути Ст. 1894.	"
Михайло Савчин, вістун, " " "	"	Лука Яремків, " " Камінка Стр.-Стрептів, 1893.	"
Стефан Смольницький, десятн., Вітов.,	"	Василь Вепрун, " " Косів-Яворів, 1895.	"
Федь Головка, " " "	"	Василь Вінтонюк, " Вітов.	м.
Осташ Левицький, підхор., " " "	"	Михайло Швець, вістун, Будзин.,	"
Михайло Маркевич, стріл., Левиць.,	"	Дмитро Кушнірук, стріл., " "	"
Кирило Якібюк, стріл., Левиць., Гал.	"	Волод. Білинський, десятн., Вітов.,	"
Василь Луцюк, стріл., Левиць.,	"	Северин Яремкевич, хорунж., " "	"
Матвій Катарош, стріл., Вітов.,	пол.	Федь Мамчур, ст. десят., Носк., Золочів-Закомар, 1895.	пол.
Степан Яремко, " " "	"	Стефан Фенюк, ст. десят., Носк.,	"
Юрко Парашак, " " "	"	Володимир Фратик, десятн., Носк., Чортків-Вигнанка, 1894.	"
Осип Корчинський, " " "	"	Петро Демків, вістун., " Коломия-Хлібичин Л. 1895.	"
Олекса Гулеюк, " " "	"	Михайло Борсук, " " Долина-Гопів, 1894.	"
Микола Полівчук, " " "	"	Михайло Батейко, " " Перемишль-Медика, 1895.	"
Стефан Шумський, " " "	"	Михайло Гаврицький, " " Надвірна-Селиска, 1894.	"
Осип Фединський, " " "	"	Стефан Кіндратюк, стріл., " Броди-Пиняки, 1895.	"
Олекса Гречаник, вістун, " " "	"	Гриць Петрів, " " Косів-Прокурава, 1895.	"
Михайло Колодій, десятн., Левиць.,	м.	Микола Костів, " " Гусятин-Гадинківці, 1895.	"
Андрій Андрейців, стріл., Будзин., Гал.	ран.	Василь Білий, " " Жидачів-Пісочна, 1896.	"
Михайло Семчик, " " "	"	Іван Петрусяк " " Перемишль-Гусаків, 1896.	"
Гриць Чорний, " " "	"	Микола Павлюк с. Н. " " Косів-Прокурава, 1894.	"
Федь Поцадуйко, " " "	"	Михайло Калинчук, " " Надвірна-Микулчин, 1894.	"
Михайло Мельничук, " " "	"	Теодор Грибович, " " Долина-Пацків, 1896.	заг.
Іван Потікевич, стріл., Носковськ., Гусятин-Оришківці, 1897.	заг.	Дмитро Григорак, стріл., " Косів, 1894.	пол.
Юрко Нерестюк, стріл., Носковськ., Косів-Прокурава, 1894.	"	Микола Павлюк с. В., " " Печеніжин, 1896.	"
Андрій Леськів, стріл., Чмоли, Камінка стр.-Козлів, 1892.	ран.	Іван Берлад, " " Снятин-Вединів, 1896.	"
Микола Тимчишин, " " Станиславів, 1892.	"	Олекса Сметанюк, " " Печеніж.—Молодят, 1896.	"
Василь Білецький, " " Жовква-Боянець, 1894.	заг.	Василь Носак, " " Золочів—Соколівки, 1892.	заг.
Дмитро Корбутяк, " " Коломия-Балинці, 1894.	"	Степан Витягловський, " " Бучач—Сороки, 1897.	пол.
Іван Горбовий, " " Косів, 1894.	"	Іван Шипель, " Носк., Рудки—Хлопи, 1892	"
Михайло Сямотюк, " " Коломия-Трофанівка, 1893.	"	Стефан Ціхольський, " " Підгайці—Вишнівчик, 1897.	"
Петро Сеньчук, " " Надвірна-Ланчан, 1893.	"	Іван Романюк, " " Товмач—Торговиця 1892	"
		Іван Швед, " " Жидачів—Пісочна 1896	"
		Семен Чиборак, " " Снятин—Залуче, 1897	"
		Василь Галій, " " Золочів—Підлице 1891	"
		Волод. Тихий, " " Підгайці—Старемісто, 1891	"
		Юрій Кобилка, " " Снятин—Залуче, 1896	"

* Дані про Укр. Січ. Військо подаємо в такому порядку: імя й назвище, ступінь, сотня, край, повіт, громада й дата уродження, битви, поляг (м.), ранений (ран.), полонений (пол.) і загублений (заг.).

Іван Крицький,	стріл.	Чмоли	Чортків—Пависівка,	1896	заг.	Фердинанд Тихоліс,	стрілець,	Чмоли, Львів,	1896	пол.
Томашук Іван,	"	"	Коломия—Корнич,	1896	м.	Микола Харна	"	" Камінка Стр.Вербіж В.	1893	"
Юрій Дмитренко,	"	"	Коломия—Сонів,	1896	пол.	Іван Іємбузь,	"	" Городок-Жорниска	1895	"
Василь Каліняк,	"	"	Коломия—Корнич,	1896	"	Матей Тимосинин,	"	" Коломия-Вербіж В.	1893	"
Іайона Роман	"	"	Сокаль-Довжне,	1895	"	Дмитро Іванюк,	"	" Городенка-Чернятин,	1895	"
Петро Фербей,	"	"	Снятин-Залуче,	1895	"	Петро Петрачук,	"	" Косів-Брусгури,	1896	"
Петро Кобилка,	"	"	Снятин-Залуче,	1896	"	Осип Гнида,	"	" Рудки-Кабасевичі,	1894	"
Томко Каровець,	"	"	Сокаль-Вишнів,	1894	"	Василь Шикман,	"	" Косів-Гринева,	1896	"
Михайло Слюсарчук,	"	"	Косів-Бистрич	1896	"	Михайло Зеленчук,	"	" Косів-Зеленів,	1896	"
Гриць Параній,	"	"	Чортків-Біла,	1894	"	Петро Непшвода,	"	" Коломия-Гвоздець м.	1892	"
Максим Ралій,	"	"	Сколе-Коростків,	1896	"	Степан Льницький,	"	" Печеніжин-Березів Н.,	1895	"
Михайло Кострик,	"	"	Ліско-Береги Д.,	1898	"	Федь Палюк,	"	" Коломия-Пидиби,	1894	"
Біловусяк Василь,	"	"	Румунія-Маринсенпи,	1891	"	Артим Кучер,	"	" Золочів-Красне,	1895	"
Олекса Федун,	"	"	Тернопіль-Біла,	1895	"	Василь Гаврилюк,	"	" Коломия-Корнич,	1897	"
Петро Грудей,	"	"	Снятин-Залуче,	1895	"	Іван Рибчук,	"	" Коломия-Підгайчики,	1893	"
Дмитро Сташковський	"	"	Снятин-Залуче,	1895	"	Дмитро Попович,	"	" Коломия-Корнів,	1896	"
Василь Юрійчук,	"	"	Снятин-Залуче,	1895	"	Михайло Сидорук	"	" Дрогобич-Східниця,	1897	"
Володимир Моклович,	"	"	Косів-Кути,	1897	"	Микола Данилович, стріл.,	Чмол., Радівці,	1895	"	"
Михайло Кайдер,	"	"	Краків-Звезинець,	1889	"	Степан Миренюк,	"	" Сятиин,	1895	"
Василь Тертяк	"	"	Золочів-Розваж,	1894	"	Юрко Ішула,	"	" Коломия-Трофанівка	1895	"
Василь Гриник,	"	"	Жидачів-Рудники,	1894	"	Микола Попадюк,	"	" Коломия-Раківчик,	1895	"
Василь Маланчук,	"	"	Снятин-Залуче,	1895	"	Михайло Іванишин,	"	" Товмач-Озеряни,	1896	"
Василь Винничук,	"	"	Снятин-Княже,	1892	"	Семен Мотало,	"	" Тернопіль-Глубічок,	1894	"
Стефан Самок,	"	"	Станиславів-Кнігинин,	1895	"	Михайло Разюк,	"	" Тернопіль-Березовичі,	1896	"
Евген Домарадський	"	"	Рава Руська,	1897	"	Микола Кременюк,	"	" Косів,	1894	"
Стефан Тис,	вістун,	Сушка,	Львів-Ременів,	1892	"	Евген Лаврентович,	"	" Снятин,	1895	"
Михайло Кізь,	"	"	Львів-Підберізді,	1887	"	Гриць Кульматицький,	"	" Зборів-Поморяни,	1894	"
Михайло Борчук,	стріл.,	"	Снятин-Любківці,	1896	"	Осип Сова,	"	" Станіславів,	1896	"
Юрій Деделюк,	"	"	Коломия-Трофанівка,	1894	"	Юрко Бучовський,	"	" Городенка-Серафимці,	1892	"
Іван Деблук,	"	"	Печеніжин-Рунгури,	1896	"	Іван Дроздик,	"	" Тербовля,	1898	"
Михайло Мазурак,	"	"	Коломия-Виноград,	1896	"	Дмитро Рудик,	"	" Городенка-Стрільче,	1893	"
Степан Максимюк,	"	"	Снятин-Джурів,	1892	"	Осип Коцюх,	"	" Рогатин-Бурштин,	1896	"
Стефан Матусяк,	"	"	Рогатин-Журів,	1895	"	Гриць Кобилка, ст. дес.,	Дудин., Сокаль,	1888	"	"
Пилип Негрич,	"	"	Печеніжин-Березів Ниж.	1894	"	Дмитро Ковальчук, віст.,	" Сокаль-Конотопи,	1895	"	"
Михайло Ненич,	"	"	Підгайці,	1896	заг.	Северин Бутин,	"	" Зборів-Заріче,	1891	заг.
Дмитро Попенюк,	"	"	Косів-Рибно	1894	пол.	Мартин Навальковський, стріл.,	Дудин., Городенка	1891	"	пол.
Іван Семенів,	"	"	Товмач-Братишів	1896	"	Остафій Мойсяк,	"	" Снятин-Вишнів,	1896	"
Сидір Шума,	"	"	Жовква-Мериці	1885	"	Степан Ігоровичук	"	" Снятин-Вишнів	1895	"
Іван Чмола,	четарь,	Чмоли,	Богородч-Солотв.	1892	"	Степан Рибчук,	"	" Городенка,	1888	"
Ілія Розметанюк,	десять.	"	Товмач-Коросівка	1892	"	Льонін Андрієвський,	"	" Тернопіль-Івачів Г.	1895	"
Василь Скульський,	вістун	"	Печеніжин-Березів	1881	"					

(Кінець буде).

Бібліографія.

Видання „Союзу визволення України“.

Ukraina. Land und Volk. 40 Bilder aus dem gleichnamigen Werke von Dr. St. Rudnyckuj. Titelbild von Olena Kultschyzka. Wien, 1916. **Україна. Край і нарід.** 40 образків з німецької книжки „Ukraina“ д-ра Ст. Рудницького. Титуловий рисунок пані Олени Кульчицької. Відень, 1916. Ціна 2 К.
Альбом обіймає такі образки: 1. Хребет Черногори; 2. Озеро в черногорськiм улозі; 3. Цекоти в Горґанах. Гора Сивуля; 4. Скали в Бескиді. Бубнице; 5. Гуцульське село; 6. Гуцул; 7. Нутро підгірської хати; 8. Львів. Західні причілки подільської височини; 9. Яр Дністра коло Раківця; 10. Подільянин; 11. Яр Смотрича під Камянцем; 12. З волинської вулканічної області. Лім базальту в Берестівці; 13. Ріка Припять на Полісю; 14. Поліський ліс; 15. Дніпрові гори під Київом. Пам'ятник Володимира Великого; 16. Стінки Дніпрового берега в Києві. Андріївська церква; 17. Поділ у Києві; 18. Дніпро під Кремінчуком; 19. Камінь Монастирсько над Дніпровими порогами; 20. Бічне русло Дніпра в порогах; 21. В Дніпрових плавнях; 22. Кирилівка, родинне село Тараса Шевченка; 23. Українське село в Полтавщині; 24. Українське село в Чернігівщині; 25. Стара українська церква з XVIII в.; 26. Український хутір; 27. Віля криниці; 28. Базар; 29. Ярмарок; 30. Кобзар; 31. Шлях Ромодан у Полтавщині; 32. Дівчина з Харківщини; 33. Ріка Псьол; 34. Красвид у Харківщині; 35. Ріка Донець; 36. Запорожець у степу; 37. Південна рістня на Крими;

38. Південне побереже Криму коло Семейзу; 39. На верхівях Кубані; 40. Кубанський козак.

Альбом виконаний дуже старанно й гарно. Являєть ся він справжньою окрасою кожного українського інтелігентного дому, кожної читальні товариства, організації. Офіцери-Українці повинні покористувати ся доброю нагодою познайомити своїх товаришів Німців і інших чужинців з Україною в образках. Наклад невеликий, а ціна незвичайно дешева. Титуловий малюнок артистки Олени Кульчицької представляє жінку Українку з двома дітьми — символ соборної України. Для догоди наших читачів, котрі бажали-б мати сей альбом, залучаємо до отсього числа „Вістника“ чеки й докладні проспекти, які просимо передати даліше своїм знайомим. Хто бажає мати альбом, хай поспішить ся з замовленням.

Чужі видання:

Osteuropäische Zukunft, ч. 3. Зміст: М. Грубер. Відірванне чужих народів від Росії се головна умова тривкого миру в Европі; Рудольф Шутьце. Східно-європейська зоря; др. Фальк Шупп. Холмщина (З меморіялу); барон С. Надбалтійський край; Михайло Церетелі. Расові й культурні проблеми Кавказу; Павло Ден. Кінець вселавянства; Записки (Про союз Німців у Польщі, З пропаятного письма гр. Вітте, Укрáпиа, Нова німецька орієнтальна господарська організація, Інститут для дослідів Сходу в Мюнхені, Народні українські вишивки); **Бібліографія.**

Michel Lozynsky. Comment les Polonais comprennent leur liberté. Appendice: Les aspirations des Polonais devant l'opinion publique française. par V. K. Traduction de G. Brocher. Львованна, 1916. Видання журналу „Revue Ukrainienne“. Ст. 40. Ціна 1 франк.

Зміст: Передмова видавців; др. М. Лозинський. Як Польки розуміють свою волю: I. Історичний погляд. „Польська воля“. II. Польське розуміння визволення Польщі в теперішній світовій війні. III. Мораль польських домагань. IV. Українське становище. В. К. Польські аспірації перед французькою громадською думкою.

Dr. jur. Michael Lozynskyj. Wie die Polen ihre Freiheit verstehen. Берлін, 1915. Verlag Carl Kroll, S 14, Sebastianstraße 76. Стор. 56+2. Ціна 50 фенігів.

Зміст: I. Історичний погляд. — „Польська воля“. II. Польське розуміння „визволення Польщі“ в теперішній світовій війні. 1. Польське представлювання національних відносин в українських, білоруських і литовських областях, підлеглих колишній польській державі, а пізніше Росії. 2. Самостійна польська держава. 3. Союз держав Австрії—Угорщини—Польщі. 4. Офіціальне становище Начального Народного Польського Комітету. III. Мораль польських домагань. IV. Українське становище.

Учительське Слово, орган „Взаємної Помочи галицьких учителів і учительок“. Р. III., ч. 1, стор. 16. Зміст: Від Видавництва і від Управи Товариства; В народ; Організуємо наші сили; Дотеперішня діяльність учительської організації; Загально-українська Культурна Рада й учительство; „Взаємна Поміч“ підчас інвазії; Важні шкільні справи; Матеріальне положення учительства; Пригадка членам і довжникам Кред. Т-ва „Взаємна Поміч учительська; До Учителів у військовій службі в справі рекламації; Пригадка; Новинки; Лягли головами; Некрольоґія. Виходить 1 й 15 кожного місяця. Річна передплата виносить: у Галичині й Австрії 8 К., на зайнятих українських територіях 4 руб. Одно число 30 сот. Редакція й адміністрація: Львів, ул. Мохнацького, ч. 12.

Виказ жертв

на полонених Українців:

прізвища: д. Михайло Лецький, начальник громади з Драгасимова, 0-70 К., пані Казимира Моравецька з Ланчина, 5 К., др. Степан Смаль-Стоцький, проф. унів., 60 К.

книжками: о. Софрон Глібовицький, гімн. проф., 8 календарів і 37 брошур; д. Юрій Гордійчук, Вижниця, 37 бр.; проф. Орест Жеребко 3 кн. і 12 бр.; д. Богдан Заклинський, Жабс, 2 бр.; пані Євгенія Котис-Ясеницька, Коростенко в/Д., 7 кн. і 10 бр.; др. Іван Куровець, лікар у Калупі, й суддя Гладшовський 58 кн. „Літературно-Наукового Вістника“, 6 кн. „Записок Наук. Тов. ім. Шевченка“, 10 кн. „Життя і Слова“, 2 томи „Етнографічного Збірника“, Молот з 1878 р., 4 кн. і 32 бр.; д. Антін Мусянович, Камінь, 6 календ., 1 кн., 41 бр. і 27 чисел часописей; д. М. Орлик, Перемишль, 1 кал. і 6 бр.; д. Маврикій Ребен, Перемишль, Кобзарь Т. Шевченка; д. Іван Скільський зв. Ільчишин, Березів Вижний, 1 кал. і 25 бр. Крім того галицька краєва Шкільна Рада подарувала 648 українських підручників для народніх і середніх шкіл.

(Далі буде).

Складаючи щиру подяку за сі жертви, просимо дальших, щедрийших. Просьбам, котрі щоденно дістає „Союз“ від полонених земляків, тільки в дуже малій

частині дозволяють йому вдоволити його засоби й дотеперішні жертви. Окрему увагу звертаємо на історичні повісті (напр. „Чорна Рада“ Куліша), драматичні твори, повні видання (Старицького, Тобилевича, Кропивницького) й поодинокі драматичні писання, далі на музичні видання, попередуського ноти для хорів.

Коштом і заходом Загально-Української Культурної Ради, яка заспокоює духові потреби українських збігців у часі війни, а особливо на еміграції, появилися ось такі видання:

1. **Б. Лепкий:** „З великих днів“ — В борбі за волю. Літературна збірка з ілюстраціями. Ціна 30 сот. Зміст: Олександр Колеса: Засьпів, Олесь: Як прекрасна царівна, Б. Лепкий: Михайло Павлик, П. Карманський: Ой, не будить його, Б. Лепкий: Поезія, друже, всюди є, І. Б. Українські Стрільці під Галичем, В. Пачовський: Січовим Стрільцям, Незвісний: Жовнярська думка, Б. Лепкий: Остання, Олесь: На чужині, Б. Лепкий: Сльози, Олесь: На цвинтар сумно не ідуть.
2. **Філ. Колеса:** „Воєнні Квартети“ на мужеський хор. Присвята Українським Січовим Стрільцям. Ціна 2 К. Зміст: О. Маковей: Пісня Січових Стрільців, Б. Лепкий: Тим, що упали, В. Щурат: Думка на чаті, О. Маковей: Жовнярські похорони, Мотив народної пісні: Червона калина, Б. Лепкий: Журавлі.
3. **Свящ. Ол. Коренець:** Молитвенник для Українців-жовнірів католиків. Ціна опр. 1 К. Напряма патріотичний-український.
4. **Др. В. Щурат-Філярет Колеса:** Жовнірські пісні О. Ю. Федьковича, з нотами. Ціна 40 сот. Зміст: Австрійський гімн народний, Ще не вмерла Україна, В. Щурат: Гупульський поет, Марш на Італію, Кельнер-Марш, Під Маджентов, Наш цісар, Наша фана, До бою, Виправа в поле, Нічліг, Нічліг під Касано, У Вероні, Думка, Три стрільчики, Рекрути, Жовняр, Ударили тамборики, Гоя, пане, ти наш.

Лагодять ся до друку:

1. Під чужим небом. Оповідане з життя наших переселенців.
2. **Богдан Лепкий:** Тим, що упали. Збірка поезій.
3. **Богдан Лепкий:** Український співаник з нотами.
4. Слово о полку Ігоря в перекладах Т. Шевченка, Максимовича, Мирного, Лепкого, Щурата й ин.

Згадані книжки набувати можна по означеній вище ціні за попереднім надісланням грошей у канцелярії Загально-Української Культурної Ради, Відень, VIII, Strozzigasse, 32/12.

Зміст: С. Томашівський: Церковно-політичний бік українського питання. — М. Дзв.—н.: За Українське море та проливи. — М. Троцький: Уряд і громадянство в Росії. — Др. П.: Вісти з Волині. — У. С. С. Лу. Лу.: Малюнки з війни (вірші). — Р. Купчицький: Над Стрипою. — У. С. С. Юра Шкрумеляк: Покуса. — З. К.: Висість української культури. — Ор. Кириленко: Українці в Америці. — Німецька преса про українську справу. — Вісти: Вечір присвячений Україні в Мюнхені. Ряд відчитів про Україну проф. Онезорте. Укр. мова в школі. Вісти з Волині. Укр. справа на київ. кооп. з'їзді. Труси й арештовання в Харкові. З Катеринослава. Оповідання М. Могиланського. Робота Поляків у Холмщині. Вістка з полону. Нові засланні. Кара за кооп. союз. Привіт Укр. Союм. від Лондона. Пуришкевич і Плеханов. Комітет для протесту против увязнення М. Грушевського. Виставка робіт рос. виселенців у Полтаві. Із куріозів „Петрогр. агентства“ Українці в Ташкенті. Меншиков. Росіяне болять ся нім. офензиви. Гарний камер-юнкер. „Брехня“ Винниченка. Бюро правної помочи для селянства. Російсько-англійський спір. — Спис утрат У. С. Війска. — Бібліографія. — Виказ жертв.

Відповідає за редакцію: Волод. Біберович.
З друкарні Адольфа Гольцгавена у Відні.